

INSTITUTIONEN FÖR LITTERATUR,
IDÉHISTORIA OCH RELIGION

Ideal och verklighet i livet som präst

En studie av lidandeprocessen hos präster som begått ämbetsbrott

The Ideal and Reality of Life as a Priest

A Study of the Suffering Process Linked to Misconduct in Office

Anna Dahlgren Johansson

Termin: VT22

Kurs: RT2901 Religionsvetenskap och teologi,
examensarbete för magisterexamen, 15 hp

Nivå: Magister

Handledare: Fredrik Santell

Abstract

The study examines and analyses the relationship between ideals and reality in perceptions of how priests should live their lives in order to be faithful to their promises and the church's ideals. The study covers the priest's suffering process, and its consequences, in the event of a misconduct in office.

The study is based on literature studies concerning church history with focus on canon law, suffering processes and qualitative interviews with bishop, diocesan lawyer and priests who have committed misconduct in office, with the intention of documenting the discrepancy between ideals and reality as experienced in 2022.

The study is eclectic with a hermeneutic character where the ideal of Swedish church, the role of the cathedral chapter and suffering have been studied from both a historical and contemporary perspective concerning culture, society and the church.

The results show that the discrepancy between ideals and reality through the ages has been the subject of discussion where the church's credibility is a decisive factor. Words and deeds must correspond. The cathedral chapter is a judicial body whose decision rests on the Church Ordinance and the practise of the Board of Appeal. Credibility is the foundation of the work. Legal certainty differs between dioceses.

Those in office experience a changed relationship with their bishop, colleagues and friends, where peripheral relationships dissolve while close relationships last. The sufferer's suffering undergoes various phases. The process of suffering can bring rise to a changed priest identity.

The study concludes that the Church of Sweden has several interesting areas of development linked to the discrepancy between ideals and reality.

Innehåll

1. Inledning.....	8
1.1 Ämnesbeskrivning.....	8
1.2 Syfte	9
1.3 Frågeställningar	10
1.4 Avgränsningar	10
1.5 Teoretiska perspektiv	11
1.6 Begrepp	12
1.7 Tidigare forskning	13
1.7.1 Prästideal	13
1.7.2 Biskopar och domkapitel.....	14
1.7.3 Lidandeprocesser.....	16
1.8 Metod och material.....	18
1.8.1 Metod.....	18
1.8.2 Material	20
1.9 Reliabilitet och etiska överväganden.....	21
Del I En historisk tillbakablick.....	23
2 Genom studier av historien kan vi förstå vår samtid	23
2.1 Kyrka-stat-samhälle.....	23
2.2 Ideal och verklighet bland präster, såsom det premierats av kyrkan och folket.....	24
2.3 Ed, försäkran eller löfte?	26
2.4 Att vara en fullmogen korssets predikant	27
2.5 Ståndsprivilegier och domkapitlets roll	28
2.6 Tjänst och ämbete.....	29
2.7 Domkapitelärenden 2001–2019.....	31
2.8 Sammanfattning och reflektioner del I.....	32
Del II Svenska kyrkan 2022	35
3 Stiftens, biskopens och domkapitlets uppdrag 2022	35
3.1 Stiftens uppdrag.....	35
3.2 Biskopens uppdrag	35
3.3 Domkapitlets uppdrag	36
3.4 Sammanfattning.....	36
4 Ordningar och dokument att som präst förhålla sig till 2022	37
4.1 Prästers vigningslöften	37
4.1.1 Första vigningslöftet: troheten i uppdraget;.....	38
4.1.2 Andra vigningslöftet: fastheten i tron och förvaltningen av sakramenten;.....	38
4.1.3 Tredje vigningslöftet: lojaliteten och solidariteten;.....	38
4.1.4 Fjärde vigningslöftet berör trovärdigheten;.....	39
4.2 Kyrkoordningen.....	39

4.3 Codex ethicus	39
4.4 Påföljd vid brott mot vigningslöftena.....	40
4.5 En biskops reaktion på situationen i Visby	40
5 Biskopens, stiftsjuristens och tre prästers vittnesbörd rörande diskrepansen mellan ideal och verklighet inom Svenska kyrkan 2022	42
5.1 Finns det ett före och ett efter vigningen?	42
5.2 Att vara präst dygnets alla timmar och livets alla dagar.....	44
5.3 Diskrepansen mellan verklighet och ideal.....	46
5.4 Rädsla för och upplevelsen av att hamna i domkapitlet	48
5.5 En stiftsjurist och en biskops syn på domkapitlets arbete	49
5.6 Lidandeprocessen	51
5.6.1 Informant 1	51
5.6.2 Informant 2	52
5.6.3 Informant 3	53
5.6.4 Biskopen och stiftsjuristens syn på lidandeprocessen	53
5.7 Förändrade förtroenden och relationer kopplade till brott mot vigningslöftena.....	54
5.7.1 Familj och vänner	54
5.7.2 Församling.....	55
5.7.3 Biskop, domkapitel och kollegor.....	55
5.8 Upplevelsen av nåden.....	56
5.9 En förändrad prästroll efter genomgången kris	57
5.10 Sammanfattning del II	59
6 Ideal och verklighet i livet som präst. Studiens resultat	62
6.1 Besvarande av frågeställning.....	62
6.2 Fortsatt forskning	64
7 Analys och reflektioner	65
7.1 Längtan efter att vara en vanlig människa.....	65
7.2 Arbete och fritid	65
7.3 Livslång relation.....	66
7.4 Människan som domare.....	66
7.5 Relationen till biskopen.....	67
7.6 Vi behöver prata om diskrepansen mellan ideal och verklighet.....	67
7.7 Att <i>obehörigförklaras</i> kontra <i>avkragas</i>	68
Källförteckning.....	69
Otryckta källor.....	69
Tryckta källor och litteratur.....	69
Digitala källor.....	70
Muntliga källor	72
Bilagor	72
Bilaga 1	73

Bilaga 2	76
Bilaga 3	79
Bilaga 4	80
Bilaga 5	81

*Jag kom ur tvivel, mörka djup,
ur vanmakt och ur skam.
Den nåd som bar mig intill nu
skall bära ända fram.*

Den Svenska Psalmboken (1986) Psalm 231, vers 3.

1. Inledning

1.1 Ämnesbeskrivning

Biskopen i Visby, Thomas Petersson, fick lämna vigningstjänsten mot bakgrund av en livsstil som ansågs brytande mot vigningslöftena. Granskning av prästers liv och leverne är vanligt förekommande. Ena dagen premieras folklig framtoning, nästa dag premieras ett stramt prästideal. En präst som klipper gräs på en söndag, blir berusad på den privata festen, engagerar sig i gamingkulturen, är tatuerad, brygger öl i källaren eller svär vid ett hammarförlägg kan bli ifrågasatt gällande sin lämplighet som präst. För att inte tala om när en präst skiljer sig, är otrogen eller lider av alkoholism. *Du som är präst borde verkligen föregå med gott exempel!* Att vara som folk är mest kan generera ett lägre förtroende för den enskilde prästen och till Svenska kyrkan som organisation. Samtidigt kan prästens egen erfarenhet av hur det är att vara mänsklig skapa förtroende och tillit.

Hos prästen skall liv och lära korrespondera. Prästen skall vara tillgänglig samtidigt som vederbörande skall vara ett föredöme genom att ta tillvara på vila och vårda privata relationer. Prästen skall på ett tydligt sätt vara Kristi tjänare och på samma gång vanlig människa. Prästlivet kan uppfattas som ett komplicerat navigerande mellan kyrkans ideal, så som de presenteras i vigningslöftena, lagen, etiska förhållningsregler, traditioner och omgivningens föreställningar och förväntningar.

Denna uppsats behandlar frågan om att vara präst 24 timmar om dygnet tills livet når sin ände och huruvida det upplevs möjligt att leva upp till ingångna vigningslöften. Studien behandlar prästers upplevelse av stunder då liv och lära inte följts åt, då prästen begått ämbetsbrott och riskerat att bli föremål för åtgärder av Svenska kyrkans juridiska instans, domkapitlet. Uppsatsen beskriver lidandeprocessen hos präster som begått ämbetsbrott kopplade till livsstil och personligt omdöme. Den beskriver också förändringen ett ämbetsbrott kan ge upphov till, med avseende på relationer och prästidentitet.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att undersöka och analysera förhållandet mellan ideal och verklighet i uppfattningar av hur präster bör leva sina liv för att vara trogna sina löften och kyrkans ideal, med fokus på den inre processen hos präster som begått ämbetsbrott.

2022 tog ansvarsnämnden för biskopar beslutet att obehörigförklara Visby stifts biskop Thomas Petersson, som därmed förklarades obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst.¹ Ärkebiskop Antje Jackelén uttryckte att det innebär sorg och smärta för de inblandade och för kyrkan. ”Biskopar är människor. Också en biskop gör fel. Men man kan också säga att människor ska ta ansvar för sina felsteg och söka försoning”.² Skara stifts biskop Åke Bonnier återkom i sina funderingar kring det inträffade till *Simul iustus et peccator*, nåden och förlåtelsen.³ Omgivningen hade svårt att balansera i området kring rätt och fel samt nåd och förlåtelse. Även forskarkåren, bland annat professor emeritus i kyrkovetenskap, prästen Sven-Erik Brodd, diskuterade ansvarsnämndens beslut gällande obehörighetsförklaring av biskop.⁴

Ansvarsnämnden menade att man måste se till helheten kring otroheten och löftesbrottet, liksom till faktorer som möjlighet att återvinna ett skadat eller förlorat förtroende, handlandets tyngd och varaktighet, den anklagades uppvisande av självinsikt och ånger och om handlandets maktrelation har varit symmetrisk eller asymmetrisk tas i beaktande. Ansvarsnämndens ordförande Robert Schött menade att om liknande brott skulle begåtts av en präst hade den föranlett motsvarande utgång.⁵

Studien kombinerar kyrkohistoriska, kyrkorättsliga och religionsbeteendevetenskapliga perspektiv. Uppsatsen kan utgöra en pilotstudie för framtida forskning.

---

¹ Ellen Zettergren, ”Åke Bonnier om avskedade biskopen: En tragedi,” publicerat på *Sveriges Radio*, 1 februari, 2022.

² Matilda Ljungkvist och Kajsa Söderberg, ”Här är ansvarsnämndens beslut om biskopen,” publicerad i *Kyrkans tidning*, 1 februari, 2022.

³ Åke Bonnier, 2 februari, 2022, ”Åke Bonniers Facebooksida,” samt Åke Bonnier, 3 februari, 2022, ”Åke Bonniers Facebooksida.”

⁴ Sven-Erik Brodd, ”Biskopen miste sin prästkrage på oklara grunder,” publicerad i *Kyrkans tidning*, 21 februari, 2022.

⁵ Kajsa Söderberg, ”Stiftsstyrelsen har arbetsbefriat biskopen,” publicerad i *Kyrkans tidning*, 3 februari, 2022, samt Kyrklig dokumentation, ”Ansvarsnämndens beslut angående Thomas Petersson.”

1.3 Frågeställningar

Uppsatsen utgår från följande frågeställningar:

1. Hur, och mot bakgrund av vilka prästideal, bedömer ett domkapitel i Svenska kyrkan idag prästerliga livsstilsbrott?
2. Hur upplever och beskriver präster som brutit mot sina vigningslöften sin lidandeprocess?
3. På vilket eller vilka sätt påverkas den självupplevda prästidentiteten av brott mot vigningslöftena?

1.4 Avgränsningar

Studiens första del avser återge den kyrkohistoriska forskningsfronten rörande prästideal i Svenska kyrkan från reformationen fram till idag. Den är en materialstudie som berör ideal, vigningslöften och domkapitlets arbete. De ideal som kyrkan förmedlat genom bland annat vigningslöften, har inte alltid korresponderat med de ideal som premierats av människorna. Präster har genom tiderna dömts både i sekulära och andliga domstolar för brott mot vigningslöftena. Domkapitlet har i sina beslut behövt förhålla sig till det rättsliga utrymmet det givits, vilket genom tiderna har sett olika ut.

Studiens andra del behandlar ämnet utifrån dagens praxis i Svenska kyrkan och består av fem kvalitativa intervjuer av biskop, stiftsjurist och tre präster som begått ämbetsbrott. Den geografiska avgränsningen gällande intervju av biskop och stiftsjurist samt etiska riktlinjer så som de presenteras i *Codex ethicus*⁶ är gjord till Skara stift, då det är i det stift forskaren verkar och ämnar prästvigas.

Själavårdare vid stiftens själavårdsinstitut är bundna av den absoluta tystnadsplikten, därför har prästers egna berättelser granskats och analyserats. Av etiska skäl har förfrågan om informanter till studien skett via inlägg via det slutna facebookforumet *Prästkollegor*. Studien omfattar tre informanter som visat intresse genom ovanstående förfrågan. Intervjuerna är sammanlänkade med Dorothee Sölles⁷ forskning om lidandeprocesser samt en materialstudie rörande dagens förordningar, vigningslöften och etiska förhållningsregler präster har att förhålla sig till.

Studien fokuserar på livsstilsbrott och personligt omdöme, vilket utgör en begränsad del av ärenden som kan utgöra grund för domkapitelsanmälan av präst.

---

⁶ *Codex ethicus. Etiska riktlinjer för diakoner och präster i Skara stift* (2013).

⁷ Dorothee Sölle (1929–2003) var en tysk teolog och skribent med ett stort intresse för sociala orättvisor. Liberation theology,” Dorothee Sölle.”

1.5 Teoretiska perspektiv

Studien drivs inte av ett avgränsat teoretiskt perspektiv utan är mångfacetterad och eklektisk. För att sätta uppsatsens frågor i ett sammanhang undersöker studien ämbetsideal, domkapitlens roll och lidandet ur både historiska och samtida perspektiv avseende kultur, samhälle och kyrka.

Studien är hermeneutisk och frågedriven snarare än teoridriven. Den hermeneutiska spiralen är central, då drivkraften varit att undersöka såväl den yttre kyrkorättsligt präglade processen, som den inre processen hos den präst som begått ämbetsbrott.

Nämnas bör dock Dorothee Sölles teori om lidandets tre faser som beskrivs närmre i boken *Suffering*⁸ från 1975. Teorin beskriver hur en människa har potential att växa och mogna inombords genom att genomgå ett lidande. Denna lidandeprocess beskrivs genom tre faser.⁹ Dorothee Sölle (1929–2003) var en tysk teolog och skribent med ett stort intresse för sociala orättvisor. Vissa skulle säkert kalla Sölle radikal och heretisk, medan andra skulle berömma hennes nära koppling mellan teologi och livet i praktiken.¹⁰ Denna teori är utformad i eftersvallet av det lidande som Andra världskriget och Vietnamkriget skapade. Befrielse-teologin kan beskrivas som politisk och uppkom på 1960-talet i länder med stora sociala och politiska orättvisor. Teorin är således inte utformad att beskriva ämbetsprövade svenskkyrkliga prästers lidandeprocess, men då den lyfter klagan, jämmer, psalmspråk, bön samt reaktivt och aktivt beteende gjordes bedömningen att det fanns skäl att pröva om Sölles teori var applicerbar när det gällde ämbetsbrott begångna av präster.

Sölles teori kring lidandets faser kommer att prövas genom fem intervjuer med biskop, stiftsjurist och tre präster som begått ämbetsbrott. De intervjuade prästerna kommer att få reflektera kring Sölles matris (Bilaga 3) när de beskriver sin egen lidandeprocess. Intervjuerna med prästerna kommer också att undersöka de förändrade relationer som en lidandeprocess, enligt Sölle, kan ge upphov till. I intervjuerna med biskop och stiftsjurist undersöks också applicerbarheten av Sölles tankar kring lidandeprocesser, men då med fokus på vad domkapitlet och biskopen utifrån sin synvinkel kan se av lidandeprocessen hos de ämbetsprövade.

---

⁸ Dorothee Sölle, *Suffering* (Philadelphia: Fortress Press, 1975).

⁹ Se bilaga 3

¹⁰ Liberation theology, ”Dorothee Sölle.”

1.6 Begrepp

Nedan presenteras några av de begrepp som är grundläggande för förståelsen av den tematik och problematik som studien beskriver.

Ämbetsideal syftar till de ideal som kyrkan framhäver i respektive århundrade. Kyrkans ideal står stundom i kontrast till de ideal som folket och staten premierar.

Ämbetsbrott och *brott mot vigningslöftena* kommer att användas synonymt vid prästens brott mot avlagda vigningslöften.

Domkapitlet är kyrkans interna rättsinstans där präster och diakoners ämbetsbrott blir prövade gentemot avlagda löften och Kyrkoordningens krav. Överklagan av domkapitlets beslut lämnas till *Överklagandenämnden*.

Avkragning är ett begrepp som förekommer både i litteratur, media och intervjuer. Det har i intervjuer och media använts synonymt med ordet *obehörighetsförklaring*, det vill säga att efter domkapitlets beslut vara obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst. Ordet avkragning genererar en bild av att prästen fysiskt blir fråntagen den vita kragen. I själva verket kan aldrig vigningen fråntas en biskop, präst eller diakon, utan endast behörigheten att utöva kyrkans vigningstjänst. I praktiken kan obehörighetsförklaring innebära att tjänst, levebröd och boende dras in och att den vita kragen signalerar något till gemene man som prästen ej längre har rätt att utöva. Förklaras en vigd biskop, präst eller diakon obehörig kvarstår dock ingånget löfte om tystnadsplikt intill vederbörandes död.

1.7 Tidigare forskning

Prästers brott mot sina vigningslöften, domkapitlets och den vigdes uppdrag och mandat har tidigare blivit studerade av forskare. Så har även lidandeprocesser, även om de inte innan satts i relation till prästers ämbetsbrott. Forskaren förhåller sig till den tidigare forskning kring prästideal, biskopar och domkapitel samt lidandeprocesser på det sätt att den utgör en historisk fond för uppsatsens andra del, i form av frågeställningar och intervjufrågor.

1.7.1 Prästideal

Göran Malmstedt (f. 1956) är sedan 2005 professor i historia.¹¹ Han anammar i *Bondetro och kyrkoro. Religiös mentalitet i stormaktstidens Sverige*¹² ett kulturhistoriskt perspektiv som berör mentaliteter och kultur, vilket är applicerbart gällande diskrepansen mellan ideal och verklighet. Han tecknar en bild framför allt av 1600-talets ämbetsideal då statens makt växte och prästerna blev viktiga redskap för kontroll och disciplinering. Samtidigt skulle prästerna enligt tidens ideal visa mildhet. Domkapitlet och församlingarna hade ofta olika föreställningar om vad som var godtagbart prästmateriel eller ej. Ärenden rörande prästernas leverne och ämbetsutövning förekom ofta. Malmstedts bok har i en recension beskrivits återge en svart-vit bild, att den belyser konflikter och inte skildrar dynamiken mellan vanliga människor och eliten.¹³

Alexander Maurits (f. 1978) är forskare i kyrkohistoria. Hans bok *Den vackra och erkända patriarcalismen* rör prästmannaideal samt den uppluckrande enhetskulturen under den senare delen av 1800-talet.¹⁴ Prästen skulle vara en trovärdig förebild som församlingens lärare och själavårdare, genom att leva ett fläckfritt liv som inte orsakade förargelse. Församlingsborna var uppmärksamma på om prästen levde som han lärde. Kontroll över sina lidelser, måttlighet och sexuell renhet premierades. Den nationalistiska andan gjorde att männen formades i samhällsordningens tjänst. Maurits behandlar det högkyrkliga prästideal som på många sätt väl stämmer överens med de föreställningar människor idag har av hur en präst är. Maurits talar om yrkesspecifika mansideal och jämför präster och läkare eftersom båda är drivna av etisk löftesgivning och kallelse. Han porträtterar också ärkebiskop Anton Niklas Sundbergs¹⁵ tankar kring att varje präst skall vara tacksam för de hårda stunderna av prövning.

---

¹¹ Göteborgs Universitet, ”Göran Malmstedt.”

¹² Göran Malmstedt, *Bondetro och kyrkoro. Religiös mentalitet i stormaktstidens Sverige* (Lund: Nordic Academic Press och författaren, 2002).

¹³ Harald Gustafsson, ”Faith and Disorder: Religious Mentality in Seventeenth-Century Sweden Goran Malmstedt,” publicerad i *The American Historical Review* vol 107. Nr 5 (2002): 1645–1646.

¹⁴ Alexander Maurits, *Den vackra och erkända patriarcalismen. Den lundensiska högkyrklighetens präst- och mansideal* (Lund: Sekel Bokförlag och författaren, 2011), konvolutets baksida.

¹⁵ Anton Niklas Sundberg (1818–1900) var teolog, ärkebiskop och politiker. Svenska Akademien ”Anton Niklas Sundberg.”

Maurits arbete är ett betydelsefullt bidrag till den historiska forskningen om högkyrklighetens inflytande på svenskt kyrkoliv. Viktigt att komma ihåg, vilket återkommer i bland annat Lagerlöf Nilssons recension, är att kärnan i hans avhandling är att synliggöra mönster och strukturer eftersom lundateologerna skulle manifesteras sitt budskap, samt att Maurits har ett makt- och genusteoretiskt perspektiv på sin forskning.¹⁶

Ingvar Bengtsson (f. 1945) är leg. psykoterapeut och var stiftsprost i Göteborgs stift, teologiedoktor i kyrkohistoria.¹⁷ Bengtssons doktorsavhandling *”Allt detta lovar jag” Löftesmomentet vid prästvigning, med särskild hänsyn till debatten om prästeden vid kyrkomötena 1868–1893 och dess senare följder* har visat hur beslut fattades år 1893 om att ersätta prästeden med försäkran. Bengtssons forskning har visat att få yrken i Sverige har omfattats av en ed. Det kan förklara varför läkare, domare och präster är ämbeten vilka rymmer höga förväntningar på trovärdighet. Svenska kyrkans ed och sedermera försäkran vid prästvigning har formats av respektive tids politik och ideologier. Dagens försäkran är mycket lik den som fanns vid tiden för reformationen. En försäkran som i samvetet skall uppfattas som ed. Samvetet blir således ett instrument för att medverka till att ingånget löfte kom att hållas.

Avhandlingen har i en recension beskrivits som att den ”i hög grad borde intressera alla som redan avlagt löftena liksom dem som har för avsikt att göra det”.¹⁸

1.7.2 Biskopar och domkapitel

Sven Lindegård (1924–1994) var biskop i Växjö stift samt teologiedoktor och docent i praktisk teologi.¹⁹ Han lämnade efter sig ett manuskript titulerat *Ämbetsbrott av präst. En kyrkorättslig studie från medeltid till nutid* vilket publicerades postumt.²⁰ Hans forskning rör ämbetsbrott och domkapitlens roll genom tiderna. Prästers rättigheter och samarbetet mellan stat och kyrka beskrivs ur ett historiskt perspektiv. Lindegård lyfter fram prästernas *privilegium fori*²¹, som 1527 avskaffades på grund av tanken om den tudelade levnadsordningen; den spirituella och den sekulära.

Under medeltiden hade domkapitlet haft relativt stark makt vilken under 1500-talet nedtonades. Vid 1600-talet var domkapitlet stiftens ledande organ samtidigt som de hade

---

¹⁶ Ulrika Lagerlöf Nilsson, ”Recension av Alexander Maurits, *Den vackra och erkända patriarcalismen: Den lundensiska högkyrklighetens präst- och mansideal*,” publicerad i *Historisk tidskrift* vol.4 (2014): 757–759.

¹⁷ Ingvar Bengtsson, *”Allt detta lovar jag” Löftesmomentet vid prästvigning, med särskild hänsyn till debatten om prästeden vid kyrkomötena 1868–1893 och dess senare följder* (Skellefteå: Artos & Norma bokförlag och författaren, 2011), konvolutets baksida.

¹⁸ Bertil Nilsson, ”Recension av Bengtssons *”Allt detta lovar jag” Löftesmomentet vid prästvigning med särskild hänsyn till debatten om prästeden vid kyrkomötena 1868–1893 och dess senare följder*,” publicerad i *Svensk kyrkotidning* nr. 5 (2012): 95–96.

¹⁹ Sven Lindegård, *Ämbetsbrott av präst. En kyrkorättslig studie från medeltid till nutid* (Lund: Arcus förlag, 1999), 5, samt Svenska Kyrkan, ”Vi minns biskoparna Lindegård och Hellström.”

²⁰ Lindegård, *Ämbetsbrott av präst*, 5, samt Svenska Kyrkan, ”Vi minns biskoparna Lindegård och Hellström.”

²¹ *Privilegium fori* innebär bland annat att präster endast kunde dömas av kyrklig domstol. Förvaltningshistorisk ordbok, ”Privilegium fori.”

uppgiften att vara kyrkliga domstolar. 1600-talet var en begränsad storhetstid för domkapitlen. Vid århundrades slut fick de som konsekvens av den ökande kungamaktens inflytande lämna över mål som tidigare hade tillhört domkapitlen till världslig rätt. På 1700-talets senare del var domkapitlen enbart bemyndigade att utfärda varningar och döma till några månaders avstängning. År 1889 stadfästes en ny lag om tjänstefel hos präst som avsåg spridning av irrläror, brytande av tystnadsplikten, alkoholmissbruk, oförsiktighet och oaktsamhet i ämbetet, frånvaro, allmän skandal och apostasi. Andra typer av brott blev hänvisade till världslig rätt.

Utvecklingen efter 1948 visar en fortsatt konflikt mellan två principer, den att domkapitlen skulle ha rätt att agera i kyrkans intresse och att offentliga brott primärt skall dömas av världslig rätt. 1948 års ändringar i domkapitelslagen innebar att prästen i rättsligt hänseende betraktades som en statstjänsteman. Genom tiderna har prästens tjänst och ämbete varit starkt knutna till varandra, men på senare år har synen på förhållandet mellan prästens ämbete och prästens tjänst blivit förändrat. I dagligt tal hör vi ordet *avkragning* användas. Det är enligt dagens lagstiftning direkt missvisande. En präst kan inte fråntas ämbetet, utan endast skiljas från rätten att utöva det.

Det stora tidsomfånget beskrivet på relativt få sidor har blivit kritiserat samtidigt som bokens värde anses vara odiskutabelt.²² Verket ger en förståelse för domkapitlets historia och denna studie spinner vidare på den tråd som uppkommer i recensioner av Lindegårds arbete, att ämnet ämbetsbrott bör behandlas i vidare forskning.

Per Hansson (f. 1944) är präst och professor emeritus i pedagogik med inriktning mot organisation och ledarskap och specialiserad på tillsynsärenden i Svenska kyrkans domkapitel.²³ *Anmäld till domkapitlet- ärende och beslut 2001–2019*²⁴ för fram domkapitlets arbete i nutid. Forskningen belyser dilemman som den ämbetsprövade prästen och domkapitlen står inför och hur statistiken förändrats genom åren. Hansson har avgränsat studien genom att insamla och analysera alla anmälningar som kommit in till domkapitlet vart tredje år mellan 2001 och 2019 och utgör således inte en totalundersökning, men studiens resultat bedöms vara tillförlitligt.

Hansson har visat hur antalet anmälningar till Svenska kyrkans domkapitel mellan 2001 och 2019 låg på en stadig nivå mellan 45–55 ärenden per år, varav 40% rörde ärenden kring prästers livsstil och personliga omdöme. 31% av obehörighetsärenden rörde prästers livsstil. Ofta har ärendena koppling till sexualitet eller alkoholmissbruk. Hälften av ärendena som

---

²² Lennart Ahlbäck, ”Recension av Lindegårds *Ämbetsbrott av präst. En kyrkorättslig studie från medeltid till nutid*,” publicerad i *Svensk teologisk kvartalskrift* vol.76 nr.4, 2000, 197–199.

²³ Uppsala universitet, ”Per Hansson.”

²⁴ Per Hansson, ”Anmäld till domkapitlet – ärende och beslut 2001–2019” publicerad i *Svensk Kyrkotidning* 1 (2022).

kategoriserats som ämbetsprövning leder inte till åtgärd. Att döma till obehörighet var mycket sällsynt under den undersökta perioden. De olika domkapitlen handlade ärenden på olika sätt, vilket har ifrågasatts ur ett rättssäkerhetsperspektiv.

1.7.3 Lidandeprocesser

Tiden läker alla sår är ett uttryck som säkerligen känns igen. Vid en kris, där själslig påverkan uppstått, inleds en lidandeprocess där målet är att läka och återigen bli hel. Processen kan beskrivas genom Dorothee Sölles teori kring lidandeprocessens tre faser.

Hon har i boken *Suffering* beskrivit hur en människa har potential att växa och mogna inombords genom att genomgå lidandets tre faser. Första fasen gör människan avdomnad och tyst. Förmågorna att tänka, tala och handla är satta ur spel. Situationen kontrollerar människan. Fas två innebär att människan återupptar viljan att kommunicera, vilket kan orsaka nya lidandeprocesser och ta sig uttryck i isolering, ensamhet och övergivenhet av vänner. Kommunikation är nyckeln till att finna ut ur lidandet. Vägen till helande, fast tre, är då på god väg.

De olika teoretiska infallsvinklarna ger studien kyrkohistoriska, kyrkorättsliga och religionsbeteendevetenskapliga perspektiv.

FORSKNINGSLUCKOR

Lindegård uppmanar i sin avhandling till vidare forskning kring ämbetsbrott, vilket har varit den tematik som föranlett studier av historien och nutiden. För att förstå vad som ligger till grund för domkapitelärenden och lidandeprocesser år 2022 behövs en förståelse för hur ideal och verklighet har relaterat till varandra genom historien. Det behövs också en förståelse av vilken roll biskoparna och domkapitlen haft genom tiderna och vilken typ av ämbetsbrott som varit framträdande.

Den historiska tillbakablicken visar att den inre lidandeprocessen hos präster som begått ämbetsbrott inte dokumenterats. På sin höjd visar forskningen, främst genom olika herdaminen, vilka yttre konsekvenser ett ämbetsbrott kunde få för den enskilde prästen, till exempel genom förlust av tjänst, bostad och levebröd.

Ärkebiskop Anton Niklas Sundberg och Wilhelm Flensburgs²⁵ tankar kring att en troskris kan utveckla förmågan att predika, trösta, vägleda och stärka, som presenteras i Maurits avhandling, verkar också som forskningsansats i denna uppsats. Studien nöjer sig därför inte med siffror och procentsatser utan ämnar undersöka ideal och verklighet, processernas *hur* och *varför*, genom kvalitativa studier av Svenska kyrkan år 2022.

---

²⁵ Wilhelm Flensburg (1819–1897) var biskop i Lunds stift, docent i systematisk teologi och politiker. Riksarkivet, ”Wilhelm Flensburg.”

1.8 Metod och material

1.8.1 Metod

Nedan beskrivs det tillvägagångssätt som varit utgångspunkt för att besvara studiens frågeställningar.

Uppsatsens fokus på kyrkohistoria och lidandeprocesser har valts genom forskarens tidigare studier inom ämnet religionsvetenskap, bland annat genom kurser inom kyrkohistoria och systematisk teologi vid Göteborgs universitet. Via en av kurserna stiftades kontakt med teologen Dorothee Sölles bok *Suffering*. Varande i en process med mål att prästvigas, griper vissa ämnen tag lite extra. Ämnen som hos mig har krävt en djupare reflektion är bland annat vad det konkret innebär att gå in under prästlöftena och hur det i framtiden kommer vara att möta personer som befinner sig i en lidandeprocess. Intresset för kyrkohistoria, prästens vigningslöften och lidandeprocesser ledde till uppsatsens tematik. I handledning kring uppsats tematik gavs förslag på inledande fördjupningslitteratur: Bengtssons, Lindegårds och Maurits avhandlingar samt Hanssons artikel om ämbetsbrott. Denna inläsning har skapat en viktig historisk bakgrund till att undersöka och analysera Svenska kyrkan 2022, gällande ämbetsbrott och ämbetsprövning.

Uppsatsens första frågeställning; *Hur, och mot bakgrund av vilka prästideal, bedömer ett domkapitel i Svenska kyrkan idag prästerliga livsstilsbrott?* är sprungen ur de litteraturstudier som ovan nämnts, den historiska fonden. Frågan har besvarats genom materialstudier och intervjuer. Innan intervjuerna studerades material kring kyrkans ideal i form av de vigningslöften som Svenska kyrkan idag använder vid prästvigning samt Skara stifts etiska riktlinjer såsom de presenteras i *Codex ethicus. Kyrkoordningens*²⁶ kapitel rörande biskopens, stiftens och domkapitlets uppdrag samt biskopsbrevets *Kallad till diakon och präst i Svenska kyrkans*²⁷ utvidgade reflektion kring vigningslöftena har också granskats.

En intervju har genomförts med biskop Åke Bonnier. Som förberedelse inför intervjun skickades en ämnespresentation och frågetematik (Bilaga 1). En kvalitativ semistrukturerad intervju²⁸ genomfördes och spelades in. Transkribering och sammanfattning av intervjun översändes och biskopen hade efter genomläsning inget att invända förutom i en sakfråga som

---

²⁶ Kyrkoordningen, 2022.

²⁷ *Kallad till diakon och präst i Svenska kyrkan. Biskopsmötet 2014.* (Uppsala: Svenska kyrkan, Biskopsmötet, 2014).

²⁸ Jan Trosts bok *Kvalitativa intervjuer* (Lund: Studentlitteratur AB, 2010) har använts vid utformningen av intervjumaterial. Efter genomläsning av denna intervjuguide föll valet på semistrukturerade intervjuer med biskop och stiftsjurist. Fördelen med en semistrukturerad intervju är att den i större utsträckning kan föras som ett tematiskt samtal och att intressanta teman får lov att utvecklas. Nackdelen med en semistrukturerad intervju är att intervjuer som avser att jämföras kan uppvisa ett spretigt resultat och vara svåra att jämföra.

är nedtecknad som kommentar efter transkriberingen. Därefter intervjuades stiftsjuristen i Skara stift, Andreas Fagrell. En kvalitativ semistrukturerad intervju genomfördes utifrån ett förberett material (Bilaga 2). Transkribering och sammanfattning översändes och godkändes.

Genom de ovan nämnda intervjuerna med biskop och stiftsjurist samt ytterligare tre intervjuer med tre präster i Svenska kyrkan har uppsatsens andra frågeställning besvarats; *Hur upplever och beskriver präster som brutit mot sina vigningslöften sin lidandeprocess?* Frågeställningen är sprungen ur Dorothee Sölles teori kring lidandeprocesser. Sölles matris (Bilaga 3) kring lidandets faser har varit den teoretiska utgångspunkten för utforskande av prästers lidandeprocesser. Via stiftsadjunkten för prästrekrytering i Skara stift, Anders Mulec, publicerades en intervjuförfrågan på facebookforumet *Prästkollegor* (Bilaga 3 samt 4). Informanterna fick kontaktinformation till forskaren och kommunikationen har sedan skett enligt informanternas önskemål, med informant 1 (I1) via funktionen Messenger, med informant 2 (I2) via telefon samt e-mail, med informant 3 (I3) via teamsmöte samt e-mail. Informanterna har vid intervjuens start med egna ord fått sammanfatta sin berättelse och sedan har följdfrågor ställts, hämtade från ett innan intervjuerna förberett frågeformulär (Bilaga 5). Även dessa intervjuer får betecknas som semistrukturerade, även om de haft en mer strukturerad karaktär, genom sitt förberedda frågeformulär, än intervjuerna med biskopen och stiftsjuristen. De förberedda frågorna har använts för att säkerställa att informanterna svarar på samma fråga. En liten skillnad i frågeställning kan generera svar som gör att intervjuerna inte går att jämföra med varandra. Utrymme till följdfrågor har givits och kommunikationen för detta har skett via Messenger med I1 och e-mail med I2. Till I3 ställdes inga följdfrågor. Sammanfattning av konversation med I1 har skickats via Messenger. Sammanfattning av konversation med I2 och I3 har skickats via e-mail. Samtliga sammanfattningar har godkänts av informanterna. En informant har önskat godkänna de delar som berör vederbörande i studien innan uppsatsen tas upp för ventilering. Denna förfrågan bifölls och material översändes och godkändes.

Intervjuförfrågan skickades även till medarbetare vid Skara stifts själavårdsinstitut Lilleskog, som dock avböjde intervju på grund av tystnadsplikten.

Diskussion med prästen och teologie hedersdoktor Johnny Hagberg som specialiserat sig på Skara stifts historia, har också förts via mail angående uppsatsen, om prästers lidandeprocesser någonstans i historien nedtecknats. Information kring detta område har ej hittats.

Frågeställningens tredje fråga; *På vilket eller vilka sätt påverkas den självupplevda prästidentiteten av brott mot vagningslöftena?* har besvarats genom de genomförda intervjuerna. Ärkebiskop Anton Niklas Sundberg och Wilhelm Flensburgs tankar kring huruvida förmågan att predika, trösta, vägleda och stärka utvecklades efter genomgången troskris har varit vägledande för denna frågeställning.

1.8.2 Material

Under denna punkt presenteras materialet som varit föremål för forskarens analys och empiriska studie. Uppsatsen består av två delar: Del I *En Historisk tillbakablick* och Del II *Svenska kyrkan 2022*.

Uppsatsens första del, bestående av en historisk tillbakablick, är ett resultat av inläsning av tidigare forskning.

Uppsatsens andra del baseras på fem kvalitativa intervjuer genomförda av forskaren, vilka kompletterats med studier av material av betydelse för prästers tjänst och domkapitlets arbete år 2022. Skara stifts biskop och stiftsjurist har intervjuats, samt tre präster som genomgått en lidandeprocess kopplad till ämbetsbrott. Intervjuernas tematik och frågor är en vidareutveckling av den tidigare forskningen presenterad i uppsatsens första del och bidrar till att dokumentera diskrepansen mellan ideal och verklighet så som den upplevs 2022 ur olika perspektiv; biskopens, stiftsjuristens och prästens.

De etiska riktlinjerna, presenterade i Skara stifts *Codex ethicus*, utgör stöd och vägledning gällande den livsföring som kan förväntas av en person som trätt in i Svenska kyrkans vagningsjänst. *Codex ethicus* har därför använts som en från kyrkan gällande norm rörande prästideal. Det finns nyare codices, skrivna för andra stift, men baserat på intervjuer med biskop och stiftsjurist har valet fallit på den codex som används i Skara stift. Biskopsbrevet *Kallad till diakon och präst i Svenska kyrkan* har undersökts med avseende på dess presentation av prästvagningslöftena. Vidare har *Kyrkoordningen* granskats gällande biskopens, domkapitlets och stiftets uppdrag samt vilka former av påföljder Svenska kyrkan kyrkorättsligt begagnar vid ämbetsbrott. Ideal av biskop förmedlade vid prästvigning finns också med i studien i form av analyserade vagningsstal.

Dorothee Sölles teori kring lidandets faser har valts för att undersöka lidandeprocessen hos de som begått ämbetsbrott.²⁹ Sölle har sin bas i befrielseologi och denna teori har innan inte blivit prövad på präster som begått ämbetsbrott. Studien får således agera pilotstudie för huruvida den är applicerbar på prästers lidandeprocess kopplad till ämbetsbrott eller ej.

1.9 Reliabilitet och etiska överväganden

Uppsatsens frågeställningar har kunnat besvaras genom beskriven metod och material. Semistrukturerade intervjuer har varit fruktbart både genom att de besvarat frågeställningarna samt genererat nya frågor som kan komma att agera som bas för framtida forskning. Om intervjuerna hade varit mindre strukturerade hade den hermeneutiska spiralen fått lov att framträda i större utsträckning. Om intervjuerna hade varit mer strukturerade hade resultatet i högre utsträckning varit jämförbart.

Etiska dilemman och tidsram har begränsat möjligheterna till forskning i uppsatsens andra del, vilket efter många turer resulterade i en bred förfrågan om informanter i facebookforumet *Prästkollegor*. Inlägg som publicerades på forumet (se bilaga 3 och 4) satte ramarna för uppsatsens andra del. De förberedda frågorna behövde därför vara många (se bilaga 5) då det på förhand var ovisst inom vilken kategori ämbetsbrotten rörde sig, huruvida ämbetsbrottet var känt av domkapitlet och i så fall vilken påföljd ämbetsbrottet renderat. Baserat på informanternas berättelser kunde studien kraftigt ha avgränsats till något av beskrivna områden, men detta var på förhand inte möjligt att utröna.

Resultatet i uppsatsens andra del är baserat på intervju med biskop och stiftsjurist samt tre intervjuer där intresse blivit väckt genom facebookinlägget. Om en större studie hade utförts kan, eller om andra informanter hade blivit intervjuade, hade resultatet kanske blivit annorlunda. Inlägget kan ha lockat en specifik del av prästkollegiet som begått ämbetsbrott. Bilden av domkapitlet, lidandeprocessen och dess följder kan således se annorlunda ut om det baseras på andra informanter. Forskaren kan vara den som ställt de frågor ämbetsbrytarna inte tidigare fått, men längtat efter. En chans att få bli hörd och att få höras samt en chans att på ett säkert sätt, utan risk för stigmatisering eller dom, föra fram tankar och åsikter kring upplevelsen att av begå ämbetsbrott. Informanternas bakomliggande perspektiv, varför de vill delta i undersökningen, har inte blivit undersökta.

Denna studie presenterar ämbetsbrytarnas upplevelse av ämbetsbrottet och deras lidandeprocess. Domkapitlens beslut är således inte granskade. Eventuellt uppvisar

---

²⁹ Sölle, *Suffering*, 73.

informanternas berättelser en annan bild av ämbetsbrottet än vad verkligheten egentligen gör gällande. Detta bör du som läsare ha med i beaktande vid läsandet av denna uppsats.

Tidigt i uppsatsarbetet genomfördes intervjuerna med biskopen och stiftsjuristen. Om de hade blivit intervjuade senare hade andra frågor kunnat vara relevanta, till exempel användande av rätt begrepp gällande obehörighetsförklaring. Det är först efter intervjuerna förståelsen av vikten att konsekvent, att använda rätt uttryck när prästens sändning återtas, när prästen blir obehörigförklarad, har inträtt. *Avkragning* existerar inte som en åtgärd, men jag har under intervjuerna vid något tillfälle slarvigt använt det synonymt med obehörigförklaring.

Nämnas bör också att den presentation av Sölles matris som gjordes för biskop och stiftsjurist var en av mig gjord översättning, medan informanterna har diskuterat kring matrisens engelska motsvarighet, så som den blivit presenterad i bilaga 4. Biskopen fick del av matrisen först under samtalet.

Del I En historisk tillbakablick

2 Genom studier av historien kan vi förstå vår samtid

Denna del av uppsatsen syftar till att ge en historisk fond till uppsatsens tre frågeställningar och uppsatsens andra del. Studiens andra kapitel är uppdelad i sju teman: Kyrka-stat-samhälle, Ideal och verklighet bland präster, såsom det premierats av kyrkan och folket, Ed, försäkran eller löfte? Att vara en fullmogen korssets predikant, Ståndsprivilegier och domkapitlens roll, Tjänst och ämbete, Domkapitelärenden 2001–2019 samt en sammanfattning av den historiska fonden med tillhörande reflektioner.

2.1 Kyrka-stat-samhälle

En sträng kyrkotukt och folkfostran präglade 1600-talet för att främja enhetskyrkans sedvänjor. Prästen hade en stark position i församlingen där hustavlans normer formade samhällsuppfattningen.³⁰ Statens växande makt gjorde prästerna till viktiga redskap för kontroll och disciplinering, men idealet föreskrev samtidigt mildhet. Tröst och uppmuntran blev vägda mot förmaningar och straff.³¹

Göran Malmstedt beskriver 1600-talets svenska prästerskap som homogent: de flesta kom från präst- eller bondehem. Vid 1700-talets mitt blev homogeniteten försvagad då formella meriter premierades och söner till borgare och ofrälse stånds personer oftare blev präster. Som ett resultat ökade klyftorna mellan folket och prästerna.³² Neologin, med vägledning av förnuft och ökat rationellt tänkande, vann under 1700-talet mark hos det högre prästerskapet. Det moraliska levernet var viktigt samtidigt som man förkastade allt tvång inom det religiösa livet.³³ Anders Jarlert³⁴ har menat att frihetstiden på det religiösa planet inte medförde en ökad frihet, utan snarare tvärtom. Han tar upp konventikelplakatets införande 1726 och religionsstadgan 1735.³⁵

Under 1700 och 1800 talen förändrades religionen från att ha varit ett solitt fundament och sammanhållande kitt i samhället till att bli en utgångspunkt för individuella val och personliga ställningstaganden. Lundabiskopen Wilhelm Flensburg beskrev i sitt herdabrev 1866 hur

---

³⁰ Malmstedt, *Bondetro och kyrkoro*, 14.

³¹ Malmstedt, *Bondetro och kyrkoro*, 15.

³² Malmstedt, *Bondetro och kyrkoro*, 83.

³³ Malmstedt, *Bondetro och kyrkoro*, 190.

³⁴ Anders Jarlert (f. 1952) är professor i kyrkohistoria vid Lunds universitet. Centrum för teologi och religionsvetenskap, "Anders Jarlert."

³⁵ Anders Jarlert, "Känslans frihet-tankar kring 1700-talets moderna problem," publicerad i *Sjuttonhundratalet*, 02/2014, Volym 1, 29

prästhädet var en konsekvens av väckelsen och tidens ateistiska rörelser. Flensburg poängterade att det inte var prästernas brist på dygd och moral som var orsaken till prästhädet, utan att man inte längre såg prästen som sin andliga ledare, man letade efter ersättare utanför Svenska kyrkan.³⁶

Genom förändringar i jordbruksnäringen och industrialiseringens framfart i slutet av 1800-talet förändrades de sociala strukturerna. Ståndssamhället övergick till ett klassamhälle. Prästerna och adeln som genom alla tider hade haft en rad privilegier fick se det sociala och politiska inflytandet övertaget av borgerligheten och bondeklassen. Följden blev att staten tog över den religiösa och moraliska kontrollen från kyrka och hushåll.³⁷

2.2 Ideal och verklighet bland präster, såsom det premierats av kyrkan och folket

Att vara präst i 1600-talets Sverige innebar motstridiga intressen och förväntningar från kyrkan och församlingen. Lärdom och predikoskicklighet prioriterades inte alltid av folket, utan ”hög röst” och att prästen kunde ”skjuta och fiska” var nog så viktiga element i valet av andlig ledare.³⁸

Staten ville under 1600-talet skapa en ny prästroll, som ledde till en ökad social och kulturell distans mellan prästerna och folket, vilket inte alltid prästerna efterföljde.³⁹ Prästerna skulle vara ett föredöme och vara noga med sitt leverne. De skulle enligt 1571 års kyrkoordning ”fly all misstänkt och ohövelig umgängelse, dryckenskap, lösaktighet, och fåfängo uit klädebonad, tal, skämt etc”.⁴⁰ En farhåga var att prästen på festen skulle skämta och skoja, samt bli för privat med församlingsborna och uttrycka sig respektlöst i religiösa frågor, att värdigheten och vördnaden för religionen kunde påverkas när enskilda präster drack tillsammans med sina församlingsbor.⁴¹ I kyrkolagen från 1686 uttrycks det att prästerna, om de var inbjudna till fest, skulle uppföra sig ”efter sin ämbetes plikt och värdighet”.⁴²

De ekonomiska ramarna som 1600-talsprästen hade att förhålla sig inom gjorde att prästen blev tvingad till olika bisysslor. Kyrkoledningen ansåg att världsliga sysslor skedde på bekostnad av de andliga uppgifterna vilket ledde till många domkapitelsanmälningar. I Kyrkoordningen 1571 förbjöds präster att ägna sig åt handel om den genererade mer än vad

---

³⁶ Maurits, *Den vackra och erkända patriarchalismen*, 32–33, 149.

³⁷ Maurits, *Den vackra och erkända patriarchalismen*, 39.

³⁸ Malmstedt, *Bondetro och kyrkoro*, 73–74, 80.

³⁹ Malmstedt, *Bondetro och kyrkoro*, 88.

⁴⁰ *Kyrkoordningen 1571*, 155.

⁴¹ Malmstedt, *Bondetro och kyrkoro*, 90–91.

⁴² Kyrkolagen 1686, 217.

prästen behövde för att reda sig och sitt hushåll. I 1686 års kyrkolag blev präster som sålde alkohol eller tobak, samt bedrev handel i för stor skala, hotade att förlora ämbetet.⁴³

Bönderna ville inte att prästerna skulle avhålla sig från världsliga ting men om det fanns brister i levernet, till exempel alkoholism, oenighet, bråk i prästhemmet, osedlighet och osämja grannar emellan, fick det också konsekvenser för gudstjänstfirandet. Brister i levernet blev till hinder när det gällde att motta nattvard av en präst som genom sina brister hotade sakramentens helighet. Till de mer vanliga problemen hörde osämja präster emellan. Domkapitlet fick ofta handlägga ärenden som rörde leverne och ämbetsutövning samt lösa konflikter mellan kyrkoherdar och deras komministrar. Ofta fick dessa ärenden milda påföljder.⁴⁴

Maurits beskriver 1800-talsidealet som att prästen skulle vara en förebild för andra människor och leva ett liv som var fläckfritt och som inte orsakade förargelse. Prästen var församlingens lärare och själavårdare. Det var viktigt att han förde vidare den kraft som fanns i ordet och sakramenten. Församlingsborna var uppmärksamma på prästens leverne. Det var inte ovanligt att församlingsborna ställde högre krav på prästens sätt att leva än på sitt eget.⁴⁵ Under 1800-talet premierades bland annat trohet, mod, kärleksfullhet, flit, vaksamhet frimodighet, klarsynthet, ödmjukhet, ärlighet, styrka och självuppooffring. Viktigt var också att prästen kunde skänka tröst och upprättelse.⁴⁶

Kontroll över begär, måttlighet och sexuell renhet var ideal som formade prästen i 1800-talets Sverige. Den nationalistiska andan gjorde att männen formades i samhällsordningens tjänst. Offervilja, patriotism, disciplin, mod, moral, ärlighet, och självbehärskning var ledord. Överensstämmelse mellan det yttre och inre signalerade god karaktär. Lidelser och lustar doldes för att följa 1800-talets ideal. En låg ålder ansågs kunna avspeglas i karaktären. Ärkebiskop Anton Niklas Sundberg ansåg att det krävdes vaksamhet när en ung präst skulle prästvigas eftersom han kunde vara oberäknelig. Inte främst på grund av åldern, utan sinnets omognad. En sorts svängningar som berodde på att prästkandidaten ännu ej var mogen för uppgiften då han ännu inte hade blivit prövad i livets strider.⁴⁷

Prästrollen har färgats och delvis formats utefter samhällets ideal. Folketro och katolicism, något som hade varit del av svensk kultur under flera århundraden fick efter reformationen dela

---

⁴³ Kyrkolagen 1686, 70 ff, Malmstedt, *Bondetro och kyrkoro*, 82.

⁴⁴ Malmstedt, *Bondetro och kyrkoro*, 94–95, 124.

⁴⁵ Maurits, *Den vackra och erkända patriarchalismen*, 108–109.

⁴⁶ Maurits, *Den vackra och erkända patriarchalismen*, 103.

⁴⁷ Maurits, *Den vackra och erkända patriarchalismen*, 65, 67–68, 105.

utrymme med den kyrka som fokuserade på ordets betydelse. 1700-talet fokus på förnuft och känsla, konventikelplakatet, ståndssamhällets uppluckrande, dissenterlagarna och folkrörelsernas tid har gjort att prästrollen behövt utvärderas och utvecklas. Tidigare forskning visar att tider av splittring fått konsekvensen att kyrkan haft behov av att klargöra vad det innebär att vara kyrka. En förändrad kyrka ger också en förändrad prästroll. Samtidigt finns en röd tråd som löper genom historien: att prästen ska vara en trovärdig representant för kyrkan.

2.3 Ed, försäkran eller löfte?

Att avge ett livslångt löfte kräver en mognad i sinne, samvete, lojalitet och tillit. Ärkebiskop Anton Niklas Sundberg menade att det krävdes av prästen att han innan vigningen skulle ha tänkt över löftet och vara införstådd med dess konsekvenser samt ha uthålligheten som krävdes för att fullfölja det ingångna löftet. Lagstiftningen förhindrade därför barn och unga att ge denna typ av livsavgörande löften då man ansåg att löftesgivaren skulle ha uppnått en viss grad av mogen identitet.⁴⁸

Eder brukar delas upp i två huvudgrupper. Den ena gruppen berör yrkesutövning där vikten av korrekt och pålitlig verksamhet kopplat till yrkets markerar. Den andra huvudgruppen berör intygandet av att tala sanning vid utsaga, till exempel vittneseden.⁴⁹

De ämbetseder som kvarstod längst var prästeden och domareden.⁵⁰ Skillnaden mellan att avlägga ett löfte, en försäkran eller en ed har i kyrkomötena varit föremål för diskussion, framförallt under perioden 1868–1893. Edsmotståndarna argumenterade för att eden skulle avskaffas. De menade att brott mot prästeden i juridisk mening hade glidit över från ed till löfte, och borde därför ej längre vara benämnd som ed. Edsförsvarearna menade att brott mot prästeden inte medförde världsliga straff och att den behövdes därför att den med tyngd betonade edsavläggaren som ansvarig inför den dömande och rannsakande guden.⁵¹ 1893 fattades beslutet att ersätta eden med en försäkran. En kompromiss som gav upphov till tolkningsvidd.⁵² En försäkran som i samvetet skulle uppfattas som en ed. Samvetet skulle verka som den kontrollinstans som skulle bidra till kontinuitet mellan löftesgivning och löftesuppfyllelse.⁵³

En ed innebar alltid ett löfte, men ett löfte innebar inte alltid en ed. Det som skedde vid löftesavläggning var ett frivilligt begränsande av framtida valmöjligheter gällande uppträdande

---

⁴⁸ Bengtsson, *Allt detta lovar jag*, 336–337, 340.

⁴⁹ RB 4:11, RB40:9, RB 5:7, RB 36:11 (Se Bengtsson, *Allt detta lovar jag*, 390)

⁵⁰ Bengtsson, *Allt detta lovar jag*, 390.

⁵¹ Bengtsson, *Allt detta lovar jag*, 326.

⁵² Bengtsson, *Allt detta lovar jag*, 244–245.

⁵³ Bengtsson, *Allt detta lovar jag*, 381.

och utförande av specifika uppgifter. ”Lika väsentlig som friheten är *före* löftet, är förpliktelsen *därefter*”.⁵⁴ Maurits talar om yrkesspecifika mansideal och exemplifierar genom den ideala läkaren som skulle vara kallelsetrogen, ha en stor människokänedom och iakttagelseförmåga. Präster faller in under liknande ideal. Båda drivs av kallelse och etisk löftesgivning.⁵⁵

2.4 Att vara en fullmogen korssets predikant

Anton Niklas Sundberg menade att de andliga erfarenheterna av en troskamp, avgjord eller pågående, fördjupade prästens andliga insikter. Bibelordet kunde därmed appliceras på det egna livet vilket bidrog till både kännelsetrogen och erfarenhetsberikad förkunnelse. Dessa teman förekom ofta i Sundbergs prästvigningstal.

Den som sjelf har fått göra en vandring genom tviflens mörka dal, den som sjelf ängslig har betraktat Guds obergrifliga domar och outrannsakliga vägar, sjelf med fruktan och bävan arbetat på sin egen saliggörelse, den som sjelf har på allvar frågat sig om han hör till deras tal som frälste varda och gått in genom den trånga porten till lifet, den som sjelf har lärt sig att i nöden fly till honom som helar förkrossade hjertan, som sjelf har blifvit öfvad att i den svåra tiden gripa till trones sköld och känt kraften af Jesu fridsord i sin själ--han och blott han är en fullmogen korssets predikant, som förstår att med förfaren hand böja de halsstarriga, vägleda de tviflande, trösta de bedröfvade och stärka de svaga.⁵⁶

Sundberg menade att en period av tvivel var mer regel än undantag innan tron blev stabil och att varje präst skulle vara tacksam för de hårda stunderna av prövning. En ”fullmogen korssets predikant” kunde med erfarenhet ta sig an uppgiften att predika, vägleda, trösta och stärka.⁵⁷ Flensburg framhöll att det inte var ovanligt att det första steget mot trosvisshet innebar att prästen hade fört en egen inre och yttre kamp mot det onda som ofta resulterat i ”nederlag och missmod, hopplöshet och förtviflan” men att den mynnade ut i en stärkt kristen övertygelse. Sundberg, å sin sida, menade att erfarenheten av Guds nåd gjorde det möjligt för prästen att vända blicken från sitt eget nederlag till att få del av Guds kraft.⁵⁸

I uppsatsens andra del kommer Sundbergs och Flensburgs tankar kring att *vara en fullmogen korssets predikant*, om en troskris kan berika ett prästliv, vara en av utgångspunkterna vid de fem intervjuerna. Om en livskris, att vandra genom tviflens mörka dal, kan verka berikande när det gäller predikan, vägledning, tröst och förmågan att stärka människan.

---

⁵⁴ Bengtsson, *Allt detta lovar jag*, 336.

⁵⁵ Maurits, *Den vackra och erkända patriarcalismen*, 69.

⁵⁶ Maurits, *Den vackra och erkända patriarcalismen*, 95. Ordinationstal skrivna av Anton Niklas Sundberg 1872 och 1880.

⁵⁷ Maurits, *Den vackra och erkända patriarcalismen*, 95.

⁵⁸ Maurits, *Den vackra och erkända patriarcalismen*, 96.

2.5 Ståndsprivilegier och domkapitlens roll

Under medeltiden rådde formellt en åtskillnad mellan präster och lekmän. Detta motiverades genom att det redan från början funnits en skillnad mellan styrande och styrda. När Sverige kristnades var det därför inte ögonbrynshöjande att kungarna gynnade prästerskapet med ståndsprivilegier, att prästerskapet skulle dömas av andliga domstolar, i alla typer av mål.⁵⁹

Under riksdagen i Västerås 1527 avskaffades *privilegium fori* på grund av tanken om den tudelade levnadsordningen; den spirituella och sekulära. Biskoparna hade ett ansvar att se till prästernas moraliska leverne och lära. Biskoparna hade mandat att utfärda varningar och lösa prästen från ämbetet, men om straffet hörde till den sekulära världen skulle en sekulär domstol döma.⁶⁰

Mellan åren 1571 och 1686 hade biskoparna makten att även döma till vissa sekulära straff. Återigen fick prästerskapet utökade privilegier samtidigt som kyrkoledningens kontroll av präster utökades. Dåtidens biskopar utvecklade den kyrkliga organisationen till att innehålla flera instanser, vilket bidrog till större möjlighet för övervakning, kontroll och tillrättavising av präster gällande lära och leverne. Kontraktsprostarna fungerade som stiftsledningens förlängda arm. De mer komplexa målen hänvisades till domkapitlet.⁶¹

Mot århundrades slut fick domkapitlen mindre inflytande som konsekvens av det ökande inflytandet från kungamakten. De världsliga domstolarnas befogenheter utökades. De mål som tidigare hade tillhört kyrkan flyttades över till världslig rätt och det inträdde en möjlighet att överklaga en dom utfärdad i domkapitlet, till hovrätten.⁶² Avsättning från tjänst och ämbete var oerhört ovanligt på 1600-talet. Och hände det fick prästen ofta tillbaka ämbetet efter något år.⁶³

I perioden 1741–1787 var domkapitlen enbart bemyndigade att utfärda varningar och döma till några månaders avstängning. Ett brev från Gustav III utfärdat 1787 förtydligade att rättsfall skulle bli tilldelade till den ena eller andra rätten beroende av vilken natur straffet i fråga kom att ha. Domkapitlen hade rätten att utfärda varningar samt att lösa prästen från ämbetet. Hovrätten avgjorde de ärenden som blev ifrågasatta.⁶⁴

Genom att ståndsriksdagen från 1866 ersattes med en tvåkammarriksdag kunde biskoparna i högre grad koncentrera sig på sin kyrkliga gärning, menar Jarlert. Kyrkan kan å ena sidan

---

⁵⁹ Lindegård, *Ämbetsbrott av präst*, 9.

⁶⁰ Lindegård, *Ämbetsbrott av präst*, 158.

⁶¹ Malmstedt, *Bondetro och kyrkoro*, 17–18.

⁶² Lindegård, *Ämbetsbrott av präst*, 158–159, Malmstedt, *Bondetro och kyrkoro*, 17.

⁶³ Malmstedt, *Bondetro och kyrkoro*, 95–96.

⁶⁴ Lindegård, *Ämbetsbrott av präst*, 159.

under det följande århundradet anses få en mer självständig ställning samtidigt som den, på grund av frikyrkligheten, blev sammankopplad med och beskrevs som ett statsorgan.⁶⁵

1889 applicerades en ny lag om tjänstefel hos präst vars innehåll rymde spridning av irrläror, bryta tystnadsplikten, alkoholmissbruk, oförsiktighet och ovarsamhet i ämbetet, frånvaro, allmän förargelse och apostasi. När det gällde alla andra typer av brott blev de hänvisade till den världsliga rätten. Överklagan hamnade hos hovrätten som då fick makt att döma i fall som rörde Svenska kyrkans interna frågor.⁶⁶

Under perioden mellan 1889–1948 anammades principer att präster skulle dömas enligt samma lag som andra offentliga tjänstemän.⁶⁷

1948 års ändringar i domkapitelslagen innebar att domkapitlens domsrätt avskaffades samtidigt som de tillerkändes disciplinär bestraffningsrätt. Man försöker skilja mellan den arbetsrättsliga delen, tjänsteinnehavet och ämbetsförvaltningen, men av uppenbara skäl uppkommer det svåra gränsdragningsproblem.⁶⁸

2.6 Tjänst och ämbete

Genom tiderna har prästens tjänst och ämbete varit starkt knutna till varandra. I äldre lagstiftning knöts åtgärderna mot en präst till tjänsten och ämbetsbrott avgjordes i allmän domstol i enlighet med allmän lag. Synen på förhållandet mellan prästens ämbete och prästens tjänst har förändrats från att ämbete och tjänst varit starkt integrerade till att prästens anställning inte är knutet till rätten att utöva prästämbetet. 1990 antogs dokumentet *Biskop, präst och diakon i Svenska kyrkan- ett biskopsbrev om kyrkans ämbete*,⁶⁹ där skillnaden mellan tjänst och ämbete klart markeras. Där förklaras att ämbetet är en förutsättning för anställningen. Anställningen är däremot inte någon förutsättning för ämbetsinnehavet. En präst som går i pension behåller sitt ämbete, och får utöva det, fast det inte längre är inom ramen för en anställning.⁷⁰

Synen har också förändrats då man fastställt att prästen inte kan skiljas från ämbetet då det ses som en kallelse till tjänst. Man kan dock återkalla behörigheten att utöva kyrkans vigningstjänst för en kortare eller längre tid. Kyrkans sändning återtas, men inte ämbetet. En präst som återinträtt i ämbetsfunktionen vigs heller inte på nytt, eftersom ett livsvarigt uppdrag

---

⁶⁵ Anders Jarlert, "Relationerna mellan kyrka och stat i Sverige sedan år 2000," Publicerad i *Norsk Teologisk Tidskrift*, 1/ 2007. Årgång 108, 42.

⁶⁶ Lindegård, *Ämbetsbrott av präst*, 159–160.

⁶⁷ Lindegård, *Ämbetsbrott av präst*, 160.

⁶⁸ Lindegård, *Ämbetsbrott av präst*, 140.

⁶⁹ *Biskop, präst och diakon i Svenska Kyrkan- ett biskopsbrev om kyrkans ämbete* (Uppsala: Svenska kyrkan, Biskopsmötet, 1990).

⁷⁰ Hansson, "Anmäld till domkapitlet," 13, Jarlert samt "Relationerna mellan kyrka och stat," 48.

redan en gång har givits. I dagligt tal hör vi kanske ordet *avkragning* användas. Det är enligt dagens lagstiftning direkt missvisande då en präst inte kan fräntas sitt ämbete som präst utan endast skiljas från behörigheten att utöva det.⁷¹

Arbetsgivarfunktion överfördes år 2000 från domkapitlet och stat till den lokala arbetsgivaren. Domkapitlet har således inte längre rollen som arbetsgivare vilket har lett till att församlingen som arbetsgivare har rätt att pröva frågor som rör prästens *anställning*. Frågor rörande prästens *ämbete* blir dock fortfarande prövade på stiftsnivå i domkapitlet. Stiftets biskop domkapitlets tillsynsansvar har sedan år 2000 blivit förstärkt.⁷² När prästerna anställs lokalt innebär detta att arbetsgivarna, precis som vilken annan arbetsgivare som helst, har rätt att utdela varning, omplacering, uppsägning eller avstängning. På ett sätt var således anställning med statliga villkor tryggare för den enskilde prästen än nuvarande.⁷³

Disciplinansvaret för präster präglas fortfarande av en dubbelhet, ett resultat av att prästen kunde inneha en statligt reglerad tjänst med det tjänsteansvar som följer av anställningen, samtidigt som prästen var betrodd med prästämbetet och livslångt bunden till sina vigningslöften. Två skilda regelsystem som inte alltid är kompatibla. Med anställningen som präst medföljer också en viss mån av myndighetsutövning. Prästen är likt andra tjänsteinnehavare underkastad straffansvar och kan dömas för tjänstefel enligt 20 kapitlet i brottsbalken om handlingen har begåtts uppsåtligen eller av oaktsamhet. En präst som är misstänkt för tjänstefel eller annat brott där tjänsteåligganden åsidosatts skall av domkapitlet anmälas till åtal.⁷⁴

---

⁷¹ Hansson, "Anmäld till domkapitlet," 13, Jarlert, "Relationerna mellan kyrka och stat," 48 samt Lindegård, *Ämbetsbrott av präst*, 143–144.

⁷² Hansson, "Anmäld till domkapitlet," 13 samt Jarlert, "Relationerna mellan kyrka och stat," 48.

⁷³ Hansson, "Anmäld till domkapitlet," 13.

⁷⁴ Lindegård, *Ämbetsbrott av präst*, 144–146.

2.7 Domkapitelärenden 2001–2019

En anmälan till domkapitlet är för de flesta präster är en obehaglig upplevelse vilken kan förorsaka att prästen förklaras obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst. Med detta följer risken att förlora försörjning och eventuell tjänstebostad.⁷⁵ Anmälningarna till Sveriges domkapitel ligger stadigt på en nivå mellan cirka 45–55 ärenden per år, varav ca 40% av utgörs av ärenden rörande prästers livsstil och personliga omdöme.⁷⁶ 2019 anmäldes 1,5–2 % av alla tjänstgörande präster, vilket kan anses lågt i jämförelse med anmälningar mot advokater (7,5 % av medlemmarna i advokatsamfundet) men högt i jämförelse med läkare (cirka 0,95% av de tjänstgörande).⁷⁷

Hälften av de fall som inkom 2019 blev rubricerade som obehörighetsärenden.⁷⁸

31% av de fall som klassats som obehörighetsärenden rör prästers livsstil. Ärendena har ofta koppling till alkohol eller sexualitet, såsom gränsdragning i kontakt med andra, köp av sexuell tjänst eller otrohet. Jämförelsevis kan nämnas kategorierna *personligt omdöme* (18%) och *regelbrott* (24%) som jämte kategorin ”livsstil” också frekvent förekommer i obehörighetsärenden.⁷⁹ Påföljderna för de obehörighetsärenden som handlagts har resulterat i obehörighetsförklaring i fall rörande sexköp, ofredande, mottagande av testamentsgåva, antisemitiska uttalanden och psykisk ohälsa. Grunden för beslut om prøvotid har under samma period gällt ärenden rörande olämpligt sexuellt beteende, otrohet, misshandel, missbruk, rattfylleri och missbruk av församlingens kontokort. Påföljden erinran har givits i obehörighetsärenden gällande bland annat otrohet, ovälkomna närmanden, kyrkans lära, pornografi på tjänstedator, samt att man låtit prästkandidat läsa instiftelseorden vid mässfirande. Hälften av de ärenden som kategoriserats som obehörighetsärende leder inte till någon åtgärd. Obehörighetsförklaring är mycket sällsynt under den granskade perioden. Hansson menar att kraftfulla åtgärder från domkapitlets sida är relativt ovanliga, vilket skulle kunna bekräfta Lindegårds tanke om att man givits nödvändiga instrument men har en stor tvekan inför att använda dem.⁸⁰

44% av obehörighetsärendena initierades av privatpersoner medan 40% av biskop och domkapitel. Hansson menar att många av de fall som blir ärenden för domkapitlet istället borde

---

⁷⁵ Hansson, ”Anmäld till domkapitlet,” 13.

⁷⁶ Hansson, ”Anmäld till domkapitlet,” 15.

⁷⁷ Hansson, ”Anmäld till domkapitlet,” 14.

⁷⁸ Hansson, ”Anmäld till domkapitlet,” 14–15.

⁷⁹ Hansson, ”Anmäld till domkapitlet,” 16–18.

⁸⁰ Hansson, ”Anmäld till domkapitlet,” 18.

ha lämnats till den det berör, kyrkoherden eller kontraktsprosten där de hade handlagts och lösts snabbare och smidigare.⁸¹

Stiftens domkapitel handlägger inkomna ärenden på olika vis. I några stift handläggs en stor del redan från början som att ärendena rör vinningstjänsten. Bland annat Linköping, Skara och Lund. I de flesta fall verkar domkapitlen döma ärenden på likartat vis, men under perioden 2001–2019 har utfallet varit olika vid två liknande ärenden. Skillnaderna mellan stiftens gällande hanteringen har varit föremål för diskussion då det handlar om rättssäkerheten i domkapitlen.⁸²

2.8 Sammanfattning och reflektioner del I

Eftersom studien är hermeneutisk har jag som följd av tidigare kyrkohistorisk relevant forskning inhämtat en bild av några olika problemområden som följer med in i dagens prästliv.

Forskningen visar att det genom tiderna funnits motstridiga intressen och förväntningar från kyrka och församling på den som står i vinningstjänsten. Det är i tider då kyrkan ansett sig hotad som den övervägt att omforma prästrollen. Vi ser som exempel den hårda omstöpnings vid reformationen, reaktioner på 1700-talets individuella val och ställningstaganden och att prästerna i slutet av 1800-talet inte per automatik var samhällets andliga ledare. Kyrkan återspeglar samhället. Idag uppvisar kyrkan en ambivalens gällande vad det innebär att vara kyrka. Oroliga tider verkar ha varit grogrund för förändring av kyrkans *vara*. Sedan separationen mellan kyrka och stat år 2000 finns en än större anledning att undersöka vilken plats kyrkan har och vilken plats kyrkan bör ha i framtiden.

Som en konsekvens av vad det innebär att vara kyrka följer vilket prästideal som skall vara rådande. Det finns olika föreställningar hos människor vad som anses lämpligt. Bestämmer folket eller kyrkan hur prästen skall vara? De ekonomiska ramarna en präst har att förhålla sig till är idag annorlunda mot vad de var förr. En präst behöver idag inte vara bonde eller ha kompletterande arbeten i andra branscher för att klara sitt uppehälle. Idag är inte handel och krogverksamhet primära forum för ifrågasättande av prästens moral utan snarare andra arenor, som till exempel sociala media.

På samma gång som prästidealet följer samhällets utveckling är prästvigningen enligt Svenska kyrkans synvinkel en obruten tradition sedan apostlarnas tid. Det är ett stort ansvar och gåva att förvalta. *Visbyaffärens* genomslag i medier visar tydligt på diskrepansen mellan

---

⁸¹ Hansson, "Anmäld till domkapitlet," 17–18, Lindegård, *Åmbetsbrott av präst*, 142.

⁸² Hansson, "Anmäld till domkapitlet," 15.

ideal och verklighet. Att för gemene man förklara domkapitlets beslut vid prästers ämbetsbrott kan ses som lönlöst, då kyrkan uppfattas som gammaldags, verklighetsfrånvärd och bakåtsträvande. Kanske kan förklaringen att det handlar om kyrkans trovärdighet, att en präst måste leva som den lär för att inte förbruka förtroendet hos människan, bana väg för en god diskussion.

Samtidigt kan man ställa frågan vad det innebär att vara en trovärdig representant för kyrkan i samtiden. Som jag ser det är denna dissonans skapare av utveckling gällande vad det innebär att vara kyrka. Prästerna, de som möter församlingen men samtidigt måste förhålla sig till löften, regler och beslut möter denna diskrepans annat än på ett teoretiskt plan. Ärkebiskop Anton Niklas Sundberg menade att erfarenheter av troskamp stärkte prästens förmåga att predika, trösta, vägleda och stärka. En starkt förmåga inom dessa områden borde också generera trovärdighet och förtroende. På vilket sätt kan kyrkan ta tillvara på denna potentiella källa? Leder bejakandet av en prästs erfarenhet av att vara människa till ökat eller minskat förtroende och trovärdighet?

Vissa yrken har varit mer bundna till etiska förhållningsregler än andra, till exempel läkare, präst och domare. Det krävs mognad för att ingå livslånga löften som berör samvete, lojalitet och tillit. Sedan 1893 är prästeden utbytt mot en försäkran. Jag ställer mig frågan hur präster ser på prästvigningens försäkran. När vi i dagens samhälle slentrianmässigt intygar med vår underskrift att lämnade uppgifter *på heder och samvete* är sanning, kan fenomenet också gälla när prästen avlägger sina vigningslöften? Har edens avskaffande och samhällets påverkan gjort att även prästens vigningslöften tappat tyngd och värde? Pantsättningen av *liv och salighet* har ersatts av den ständigt strömmande nåden. Samvetet skall agera domare. Vad tänker den verkliga Domaren om brutna vigningslöften? Gäller *simul iustus et peccator* även prästen?

Är det så att prästen fruktar Gud mindre idag än vad den gjorde förr? Vem har trätt in i Guds ställe? Är det så att fruktan idag ligger i att bli påkommen med att bryta mot sina vigningslöften? Är det människan och domkapitlets dom som anses värst? Genom tiderna har präster dömts på olika sätt, både genom andlig och sekulär domstol. Idag finns ansvar både gentemot avlagda vigningslöften och lagen.

Prästens anställning har sedan år 2000 har blivit mer osäker. Prästen omfattas av regelsystem som inte alltid är kompatibla då det finns en diskrepans mellan statligt reglerad tjänst med tjänsteansvar och den av kyrkan givna vigningen med livslånga löften. Vilka delar av en prästs arbetsliv har påverkats och vilka konsekvenser får det för ansvarsfördelningen? Är det några delar i ett prästliv som oftare faller mellan stolarna nu än innan år 2000?

Klart står att det inte går att skilja prästen från ämbetet, utan enbart återkalla behörigheten att utöva kyrkans vigningstjänst. Obehörigförklaring är en stor omställning för den vigde prästen och diskussioner kring rättssäkerheten i domkapitlen har med all rätt förts. Då obehörigförklaring leder till stora konsekvenser för den enskilde när det gäller tjänst, levebröd och ibland bostad är det av yttersta vikt att beslutet är välgrundat och inte avhängigt på lokal rättspraxis. Vilka möjligheter finns att öka rättssäkerheten i domkapitlet?

Obehörigförklaring är ovanligt men när det väl händer rör det ofta prästens livsstil eller personliga omdöme. Privatpersoner och domkapitel och biskop står för ungefär lika stor del av initiativet till anmälningarna. Således kommer vi tillbaka till att inte leva som man lär, diskrepansen mellan ideal och verklighet, och hur den uppfattas ur ämbetsbärarnas synvinkel.

Med utgångspunkt i denna historiska fond har följande trådar valts ut för att närmare bli behandlade i uppsatsens andra del.

- att förvalta ansvaret som ges vid en prästvigning,
- balansgången mellan kyrkans och folkets prästideal,
- vad det innebär att vara en trovärdig representant för kyrkan i samtiden,
- om en prästs erfarenhet av att *vara människa* leder till ökat eller minskat förtroende och trovärdighet,
- om det är Gud eller människan som upplevs som den store Domaren vid ämbetsbrott,
- de konsekvenser ett ämbetsbrott leder till, sett både till det yttre och till det inre.

Dessa trådar behandlas genom uppsatsens frågeställningar:

1. Hur, och mot bakgrund av vilka prästideal, bedömer ett domkapitel i Svenska kyrkan idag prästerliga livsstilsbrott?
2. Hur upplever och beskriver präster som brutit mot sina vigningslöften sin lidandeprocess?
3. På vilket eller vilka sätt påverkas den självupplevda prästidentiteten av brott mot vigningslöftena?

Del II Svenska kyrkan 2022

Uppsatsens andra del ger ett porträtt av Svenska kyrkan 2022 med fokus på diskrepansen mellan ideal och verklighet. Här beskrivs först stiftens, biskopens och domkapitlens uppdrag samt de ordningar och dokument som en svenskkyrklig präst har att förhålla sig till. Den beskriver också vilken påföljd ett brott mot vigningslöftena kan leda till. I det femte kapitlet skildras biskopens, stiftsjuristen och tre prästers syn på diskrepansen mellan ideal och verklighet i Svenska kyrkan idag, 2022. Uppsatsens andra del besvarar studiens frågeställningar.

3 Stiftens, biskopens och domkapitlets uppdrag 2022

För att förstå hur Svenska kyrkans tillsynsansvar är uppdelat presenteras nedan vilka ansvarsområden stiftens, biskopen och domkapitlet har. Uppgifterna presenterade i detta kapitel skall användas för att förstå de diskussioner som förs med biskop, stiftsjurist och de tre prästerna som begått ämbetsbrott.

3.1 Stiftens uppdrag

Svenska kyrkan framträder nationellt, regionalt och lokalt. Stiften utgör Svenska kyrkans primära regionala organisation, vars grundläggande uppgift är att främja och utöva tillsyn över församlingslivet. Biskopen leder stiftens, som har fått namn efter dess biskopssäte. Stiften är indelade i kontrakt som leds av en kontraktsprost. Kontrakten omfattar en eller flera församlingar där varje pastorat eller församling som inte ingår i pastorat har en kyrkoherde. Präster och diakoner ansvarar inför stiftets biskop och domkapitel.⁸³

3.2 Biskopens uppdrag

En biskop skall:

- förkunna evangelium i ord och handling,
- ha ansvar för att evangelium förkunnas rent och klart och för att sakramenten förvaltas enligt kyrkans bekännelse och ordning,
- svara för ledning och tillsyn,
- vårda och värna kyrkans enhet,
- viga präster och diakoner,
- kalla präster och diakoner till överläggningar, samt
- i övrigt fullgöra biskopens uppgifter enligt kyrkoordningen.⁸⁴

---

⁸³ Kyrkoordningen, 2022, 20.

⁸⁴ Kyrkoordningen, 24.

En biskop är herdarnas herde och skall leda domkapitlet. I biskopens uppdrag ingår möten och sammanträden där biskopens medverkan är lämplig och möjlig, samt besök i pastorat och församlingar vid invigningar och kyrkoherdemottagningar. En biskop genomför visitationer i församlingarna och har kontakt med blivande och vigda präster och diakoner. Kontraktsprestarna är biskopens förlängda arm i respektive kontrakt.⁸⁵

3.3 Domkapitlets uppdrag

Varje stift har ett domkapitel där biskopen är ordförande. Domkapitlet biträder biskopen med tillsynen i stiftet och ser till att präster och diakoner efterlever sina vigningslöften. Alla kan göra en anmälan till domkapitlet. Domkapitlet kan besluta om påföljder för präster och diakoner, där den strängaste av påföljderna är obehörighetsförklaring. Överklagan av ärenden i domkapitlet sker till Svenska kyrkans överklagandenämnd.⁸⁶

Enligt kyrkoordningens nionde kapitel⁸⁷ skall domkapitlet vara sammansatt av

- biskopen, som är ordförande
- domprosten, som är vice ordförande
- en ledamot som är anställd som präst eller diakon i stiftet eller i någon av dess församlingar eller pastorat
- en ledamot som är eller har varit ordinarie domare
- tre övriga ledamöter

3.4 Sammanfattning

Svenska kyrkans organisation har många likheter med staten när det gäller struktur. Den strukturella indelningen främjar beslut som är understödda nationellt men tillåter lokal praxis. Vigda präster och diakoner har särskilt ansvar inför stiftet. Domkapitlet hjälper biskopen med tillsynen och beslutar vilka påföljder en anmälan genererar.

Biskopen har ett stort ansvar för sina präster när det gäller läran och sakramentsförvaltningen och skall leda och utöva tillsyn och premiera kyrkans enhet. Förutom att viga präster och diakoner har biskopen ett ansvar att kalla dem samman till olika former av träffar. En biskop skall också ha kontakt med sina vigda präster och diakoner, i vilken form detta sker beror på vilken lokal struktur som råder, då tillsynsansvaret i vissa fall kan delegeras.

---

⁸⁵ Svenska kyrkan, "Biskop Åke Bonnier."

⁸⁶ Svenska kyrkan, "Biskop."

⁸⁷ *Kyrkoordningen*, 30.

4 Ordningar och dokument att som präst förhålla sig till 2022

Vid vigning avlägger prästen vigningslöften. Vid brott mot vigningslöftena kan prästen bli ställd till ansvar genom domkapitlets och biskopens tillsyn. *Kyrkoordningen* är kyrkans fastställda norm, *Kallad till diakon och präst i Svenska kyrkan* är en tolkning av denna norm. *Codex ethicus* kan beskrivas som en tolkning av normen, men som i vissa ärenden rörande ämbetsbrott också agerat norm.

4.1 Prästers vigningslöften

Kyrkan är Guds folk, Kristi kropp, ett tempel av levande stenar, där Kristus är hörnstenen. I detta Guds folk, där vi alla genom dopet är kallade att föra ut evangelium i hela världen, har diakonen/prästen ett särskilt uppdrag. Åt er skall nu anförtros uppdraget att vara diakon/präst. Möt era medmänniskor med varsamhet och aktning. Sök Guds viljas väg tillsammans med dem och sträva efter att låta tro, lära och liv bli ett.⁸⁸

Orden är hämtade från de gemensamma inledningsorden vid vigningsmässan för präster och diakoner. I *Kyrkoordningen*, kyrkans norm, står det att prästkandidaten genom att avlägga vigningslöftena är villig att med Guds hjälp fullgöra uppdraget som präst.⁸⁹ Detta förklaras mer utförligt genom den tolkning som ges i *Kallad till diakon och präst i Svenska kyrkan*, att präster skall fullgöra det uppdrag de gått in under i solidaritet med Svenska kyrkans tro, lära och bekännelse.⁹⁰

Om en präst bryter mot vigningslöftena kan den bli ställd till ansvar genom domkapitlets och biskopens tillsyn. Försoningen gäller även präster som också behöver möta förståelse. Kyrkan skall erbjuda en väg till upprättelse och nystart. Detta sker genom bekännelse och förlåtelse.⁹¹

---

⁸⁸ *Kallad till diakon och präst*, 14.

⁸⁹ *Kallad till diakon och präst*, 19.

⁹⁰ *Kyrkoordningen*, 67.

⁹¹ *Kallad till diakon och präst*, 51.

4.1.1 Första vigningslöftet: troheten i uppdraget;

Vill ni i Guds den treeniges namn åtaga er uppdraget att vara präst respektive diakon och utöva detta så, att Gud blir ärad, kyrkan uppbyggd och Guds vilja förverkligad i världen?

Prästens uppdrag är givit av kyrkan och innebär enligt biskopsmötet en livslång strävan att göra allt för att ära Gud. Jesus angav trohet och pålitlighet som det första kravet på förvaltare och tjänare. Löftet innebär *viljan* att troget tjäna. För att kunna göra detta krävs det att den vigde sköter om både sin inre och yttre hälsa.⁹²

4.1.2 Andra vigningslöftet: fastheten i tron och förvaltningen av sakramenten;

Vill ni stå fasta i kyrkans tro, rent och klart förkunna Guds ord, så som det är oss givet i den heliga Skrift och så som det är omvittnat i vår kyrkas bekännelse, och rätt förvalta sakramenten?

Detta löfte tolkas enligt biskopsmötet så, att prästen förutom teologisk kunskap också behöver andlig mognad för att kunna stå fast i tron. Denna kunskap behöver ideligen fördjupas så att den teologiska kunskapen förenas med personligheten. Att stå fast i tron innebär att hålla sig till det evangelium som givits kyrkan. Personlig tro och ställningstaganden är underordnade kyrkans tro. Prästen skall förkunna och personligt vittna om kyrkans tro. Detta vigningslöfte innebär att prästen uttrycker sin vilja att rätt förvalta sakramenten och hjälpa församlingen att få ta del av dem.⁹³

4.1.3 Tredje vigningslöftet: lojaliteten och solidariteten;

Vill ni i er tjänst följa vår kyrkas ordning, iaktta den tystnadsplikt som åvilar en präst respektive en diakon och förverkliga er kallelse med Kristus som förebild?

Att vara lojal mot kyrkans ordning innebär ytterst, enligt biskopsmötet, att vara lojal mot Kristus. Solidariteten skall komma till uttryck i prästens förhållande till stift, församling och medarbetare. Prästerna är ansvariga inför domkapitlet och biskopen för hur de förvaltar uppdraget. Vigningslöftet innebär en vilja att vara lojal mot sina närmaste ledare och arbetsledare. Prästen skall verka för att gruppbyggnad och söndring undviks. Kärlek och sammanhållning bör vara ledord. Prästen skall i allt söka kyrkans enhet och värna kyrkans tro,

---

⁹² Kallad till diakon och präst, 43–45.

⁹³ Kallad till diakon och präst, 45–46.

bekännelse och lära. Detta görs bland annat genom att följa Svenska kyrkans handbok. Prästen måste för Guds och kyrkans skull och människas förtroende värna tystnadsplikten.⁹⁴

4.1.4 Fjärde vigningslöftet berör trovärdigheten;

Vill ni leva så bland människor, att ni blir vittnen om Guds kärlek och om försoningens hemlighet?

Detta vigningslöfte tolkas av biskopsmötet som att prästen genom sin livshållning skall vittna om evangelium. Prästen måste leva så att kyrkans trovärdighet och anseende inte ifrågasätts eller skadas. En prästs privatliv är endast privat i en begränsad mening. Prästens privatliv och tjänst hör intimt samman. Liv och lära förutsätts vara ett.⁹⁵

4.2 Kyrkoordningen

I *Kyrkoordningen*, Svenska kyrkans eget regelverk, står det att den som är anställd och medarbetare i Svenska kyrkan har i uppdrag att bidra till att evangeliet blir känt, kyrkan uppbyggd och att tjäna människorna. Prästen skall fullgöra sitt uppdrag i trohet mot de vigningslöften prästen avlagt och i lojalitet mot sitt uppdrag förkunna evangeliet rent och klart, föra nya människor till kyrkans gemenskap genom dopet, leda firandet av nattvarden samt förmedla förlåtelse, tröst och hopp. Prästen skall bygga upp och undervisa församlingen i tron, ge själavård och ge redskap för vittnesbörd och tjänst för andra. Prästen är på en och samma gång församlingens tjänare och herde.⁹⁶

4.3 Codex ethicus

Till hjälp för Svenska kyrkans präster och diakoner finns etiska riktlinjer att tillgå i respektive stifts Codex ethicus. Codex ethicus uppges enligt biskopsmötet vara baserat på allmänmänskliga insikter, *Bibeln*, kyrkans tro och bekännelse, vigningslöftena och *Kyrkoordningen*. Det skall fungera som tydning av förtroendet som givits till dem som står i kyrkans vinningstjänst. Riktlinjerna gäller både under arbetstid och fritid och skall stödja diakoner och prästers professionella hållning, stärka lojalitet och ansvarskänslan inom vinningstjänsten samt värna om förtroendet från kyrkotillhöriga och allmänhet.⁹⁷

---

⁹⁴ *Kallad till diakon och präst*, 47–49.

⁹⁵ *Kallad till diakon och präst*, 50–51.

⁹⁶ *Kyrkoordningen*, 67.

⁹⁷ *Codex ethicus*, 3.

4.4 Påföljd vid brott mot vigningslöftena

Vid brott mot vigningslöftena får domkapitlet enligt *Kyrkoordningen* tilldela prästen en skriftlig erinran, besluta om provotid i tre år för fortsatt behörighet eller förklara en präst obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst. En präst som gått in under vigningslöftena kan förklaras obehörig om den har övergett Svenska kyrkans lära, om den själv begär att bli obehörigförklarad eller om den utträtt ur Svenska kyrkan. En präst kan också hamna under domkapitlets granskning om den på grund av sjukdom eller annan anledning har förlorat förmågan att rätt utöva vigningstjänsten eller om den begått en brottslig handling eller på grund av sitt levnadssätt eller annat sätt skadat det anseende en präst bör ha. Om en präst under provotiden ånyo visar sig olämplig för sitt uppdrag skall den enligt *Kyrkoordningen* bli obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst. En präst kan åter bli förklarad behörig om förhållandena förändras så att den återigen kan vara lämplig att utöva vigningsuppdraget. Denna förklaring kan endast ske efter biskopens godkännande. Denna behörighetsförklaring kan endast bli prövad av det domkapitel och biskop som innan förklarat vederbörande obehörig. Om ett domkapitelsbeslut överklagas sker detta hos Svenska kyrkans överklagandenämnd. De som har rätt att överklaga är den präst som blivit berörd av beslutet samt biskopen.⁹⁸

4.5 En biskops reaktion på situationen i Visby

Som konsekvens av ämbetsbrottet och ansvarsnämndens dom gällande Thomas Petersson i Visby, uttalade sig många av Svenska kyrkans biskopar på sociala media. En av dem var biskop Åke Bonnier i Skara stift.

Han uttrycker den 2 februari 2022 följande som kommentar till Lukasevangeliet 5:17-26⁹⁹

Simul iustus et peccator. På en gång rättfärdig och syndare. Sådana är vi. Sådant är jag. Syndare på alla möjliga olika sätt (...) Men vi är människor och måste samtidigt ta ansvar - också då synden handlar om gärningar. Vi är fria att göra vad vi vill så länge vi är beredda att ta ansvar för det vi gör (...) I slutänden ställs vi alla inför den store Domaren som dömer. Lasse Lucidor skriver i psalm 620 i Den Svenska Psalmboken: "Domen fruktar jag väl stort eftersom jag illa gjort. Men den trösten jag ej glömmer att min broder Jesus dömer."¹⁰⁰

⁹⁸ *Kyrkoordningen*, 70–71.

⁹⁹ *Bibel2000*, Luk 5:17-26, "En dag höll han på att undervisa, och där satt fariséer och laglärare, som hade kommit från varenda by i Galileen och Judéen och från Jerusalem. Och han hade Herrens kraft så att han kunde bota. Då kom det några bärande på en bår med en man som var förlamad, och de försökte komma in med honom och sätta ner honom framför Jesus. Då de inte kunde ta sig in med honom i trängseln gick de upp på taket, tog bort teglet och firade ner honom på hans bår mitt framför Jesus. När han såg deras tro sade han: "Min vän, du har fått förlåtelse för dina synder." Då tänkte de skriftlärda och fariséerna: "Vad är det för en hädare! Vem kan förlåta synder utom Gud?" Men Jesus förstod vad de hade för tankar och sade till dem: "Vad är det ni tänker i era hjärtan? Vilket är lättast, att säga: Du har fått förlåtelse för dina synder, eller att säga: Stig upp och gå? Men för att ni skall veta att Människosonen har makt här på jorden att förlåta synder, säger jag dig" — och nu talade han till den lame — "stig upp, ta din bår och gå hem." Genast reste han sig, mitt för ögonen på dem, tog båren han hade legat på och gick hem, allt medan han prisade Gud. Alla slogs av häpnad och prisade Gud, och de fylldes av fruktan och sade: "Det är otroligt, det vi har sett i dag."

¹⁰⁰ Åke Bonnier, 2 februari 2022, "Åke Bonniers Facebooksida."

Den 3 februari 2022, som en kommentar till Lukasevangeliet 5:27-39¹⁰¹, uttrycker han

Finns nåden och förlåtelsen? Ja, det gör den och den strömmar över oss. Jag tackar Gud för nådens och förlåtelsens möjlighet. Det enda jag kan bidra med själv är ångern och mottagandet av Guds omsorg. När jag konfirmerades talade en av mina konfirmationspräster (jo, jag hade två) just utifrån Jesu ord "Det är inte de friska som behöver läkare, utan de sjuka. Jag har inte kommit för att kalla rättfärdiga till omvändelse, utan syndare." Och en av alla dessa syndare är jag. Ingen är "Guds bästa barn". Alla är vi syndare och beroende av nåden och förlåtelsen och Jesus själv tar emot oss med öppen famn och säger väldigt tydligt i mässans sammanhang: "Du är förlåten!" Simul iustus et peccator - på en gång rättfärdig och syndare.¹⁰²

På en och samma gång rättfärdiga och syndare, men med inkluderat ansvarstagande. Nåden och förlåtelsen är en gåva som i utbyte önskar ångern och mottagande av Guds omsorg. De sjuka och syndarna har en särskild plats hos Jesus. Det är inte människan som skall döma, utan *den store Domaren*.

En biskop, eller präst för den delen, som inte lever som den lär ger upphov till starka reaktioner, både från omvärlden och inom kyrkans egna led. Reaktioner som på olika sätt uttrycker diskrepansen mellan ideal och verklighet. När kyrkans normer, så som de författats i bland annat *Kyrkoordningen* och vigningslöftena appliceras, när tillsynsansvaret ställs på sin spets och en person i vigningstjänst döms för att ha begått ämbetsbrott, kan vardagen för den ämbetsprövade drastiskt förändras. Ett ämbetsbrott leder till både yttre och inre konsekvenser för den ämbetsprövade. Följande kapitel beskriver diskrepansen mellan ideal och verklighet så som den upplevs av biskop, stiftsjurist och tre präster som begått ämbetsbrott.

---

¹⁰¹ *Bibel2000*, Luk 5:27-39, "Sedan gick Jesus därifrån och fick då se en tullindrivare vid namn Levi sitta utanför tullhuset. Han sade till honom: "Följ mig!" Levi lämnade allt och steg upp och följde honom. Levi gav en fest för Jesus i sitt hus, och där var en mängd tullindrivare och andra, som låg till bords med dem. Men fariséerna och särskilt de skriftlärdade bland dem blev förargade och sade till hans lärjungar: "Hur kan ni äta och dricka tillsammans med tullindrivare och syndare?" Jesus svarade: "Det är inte de friska som behöver läkare, utan de sjuka. Jag har inte kommit för att kalla rättfärdiga till omvändelse, utan syndare."

De sade till honom: "Johannes lärjungar fastar ofta och ber, och det gör också fariséernas, men dina, de äter och dricker." Jesus svarade: "Inte kan ni väl få bröllopsgästerna att fasta så länge brudgummen är hos dem? Men det skall komma en tid då brudgummen tas ifrån dem, och när den tiden är inne kommer de att fasta." Han gav dem också en liknelse: "Ingen river ut en bit ur ett nytt plagg och sätter den på ett gammalt. För dels rivs då det nya sönder, och dels passar inte lappen från det nya på det gamla. Ingen håller nytt vin i gamla vinsäckar, för då sprängs säckarna av det nya vinet, och vinet rinner ut och säckarna blir förstörda. Nej, nytt vin skall hällas i nya säckar. Ingen som har druckit gammalt vin vill ha av det nya; han tycker det gamla är bättre."

¹⁰² Åke Bonnier, 3 februari 2022, "Åke Bonniers Facebooksida."

5 Biskopens, stiftsjuristens och tre prästers vittnesbörd rörande diskrepansen mellan ideal och verklighet inom Svenska kyrkan 2022

Med utgångspunkt i uppdrag, funktioner, lagar och förordningar, diskussionen kring *simul iustus et peccator*, kommer följande del av uppsatsen presentera den empiriska studien baserad på fem intervjuer med biskop, stiftsjurist samt tre präster som begått ämbetsbrott, där syftet är att undersöka och analysera förhållandet mellan ideal och verklighet i uppfattningar av hur präster bör leva sina liv för att vara trogna sina löften och kyrkans ideal. Denna del av uppsatsen porträtterar också den inre processen hos präster som brutit mot sina vigningslöften.

Denna del av studien ämnar besvara uppsatsens frågeställning:

1. Hur, och mot bakgrund av vilka prästideal, bedömer ett domkapitel i Svenska kyrkan idag prästerliga livsstilsbrott?
2. Hur upplever och beskriver präster som brutit mot sina vigningslöften sin lidandeprocess?
3. På vilket eller vilka sätt påverkas den självupplevda prästidentiteten av brott mot vigningslöfterna?

5.1 Finns det ett före och ett efter vigningen?

Enligt biskopsmötet har människor sedan apostlarnas tid genom handpåläggning och bön blivit utvalda till särskilda uppdrag. I trohet mot tro, bekännelse och lära lovar prästen att ta ett särskilt ansvar för de gemensamma handlingarna och att vederbörande med Guds hjälp vill fullgöra uppdraget som präst, att vara en trogen tjänare av evangelium.¹⁰³ Vigningen och löfterna innebär enligt *Codex ethicus* att prästen inlemmas i en livslång relation med särskilt ansvar att genom ord och handling stå fast i kyrkans tro, leva så att Guds kärlek blir synlig och följa kyrkans ordning. Gåvan skall förvaltas på det sätt att människor skall kunna komma till och leva i tro. Präster står efter vigningen i förpliktelse som de kan utkrävas ansvar för.¹⁰⁴

Som svar på frågan om det finns ett före och efter vigningen berättar II att det fanns en ovisshet hur prästlivet skulle påverka livet och tvärtom efter vigningen. Att vara både präst, livskamrat och förälder har inneburit att ständigt ha blickarna riktade mot sig.¹⁰⁵

---

¹⁰³ Kallad till diakon och präst, 16–17, 19.

¹⁰⁴ *Codex ethicus*, 4,6, Kallad till diakon och präst, 12–13.

¹⁰⁵ Intervju med informant 1.

I2 menar att upplevelsen av att det finns ett innan och efter vigningen existerar men att man i grund och botten är samma människa. I2 uppger att det finns något fint med att gå in i uppdraget som ung men att en del unga är väl blåögda inför uppgiftens omfattning.¹⁰⁶

I3 menar att man har rätt att ställa högre krav på en människa när den är prästvigd. Upplevelsen är att människor snabbare vill applicera lagar och göra utredningar om upptäckta brister gäller en präst.¹⁰⁷

Biskopen uttrycker i intervjun att det sker en förändring vid vigningen genom att kandidaten från ena stunden går från att *inte vara* till att i nästa stund *vara*. Att vigningen är starten på något nytt, men att det inte innebär en transformering till en annan människa.¹⁰⁸ Detta ideal återkommer också i flera av biskopens prästvigningstal. Maurits menar att biskopars prästvigningstal kan ses som viktiga tidsdokument gällande rådande prästideal.¹⁰⁹ Biskopen uttrycker *Idag är första dagen på resten av ditt liv!* Han menar att präster på ett sätt inte är de samma efter vigningen, på samma gång som de är det.¹¹⁰

Du är samma mamma, samma släkting, samma vän, samma --. Det är på det viset ingen skillnad men samtidigt finns det ytterligare en dimension i Ditt liv. Efter vigningsmässan kan Du säga: Jag är präst i Svenska kyrkan—en evangelisk luthersk präst i en av världens största evangelisk lutherska kyrkor.¹¹¹

---

¹⁰⁶ Intervju med informant 2.

¹⁰⁷ Intervju med informant 3.

¹⁰⁸ Intervju med biskop Åke Bonnier.

¹⁰⁹ Maurits, *Den vackra och erkända patriarcalismen*, 83–84.

¹¹⁰ Åke Bonnier, *Diakon. Och prästvigningsmessa, Skara Domkyrka, 7 juni 2015. Första söndagen efter Trefaldighet Vårt dop*. (Predikan vid vigningsmessa, Skara 2015), Sidor ej nummerade. Åke Bonnier, *Tal vid präst- och diakonvigningsmässan den 5 juni 2016 i Skara domkyrka. Joh. 1:35-45*, (Predikan vid vigningsmessa, Skara 2016), 4, Åke Bonnier, *Predikan vid prästvigningsmessa i Skara domkyrka 2018-01-28. Septuagesima. Matt 20:1–16*, (Predikan vid vigningsmessa, Skara 2018), 9.

¹¹¹ Åke Bonnier, *Predikan vid prästvigningsmässan i Skara domkyrka. Kyndelmässodagen den 31 januari 2016. Luk 2:22-40*, (Predikan vid vigningsmessa, Skara 2016), 5.

5.2 Att vara präst dygnets alla timmar och livets alla dagar

Jag har en oneliner; Du är alltid i tjänst, men du tjänstgör inte alltid. Det betyder att det inte går att säga att man har fritid, att man står utanför sitt liv som präst eller diakon. Utan är man väl vigd, så viger man hela sitt liv.¹¹²

Att prästvigningen inte är en vigning till 40 timmars arbetsvecka eller att *arbeta* som präst utan att det handlar om att *vara* präst återkommer i biskopens vigningstal.¹¹³ *Codex ethicus* betonar att vigningen gäller, oavsett tid på dygnet. Både på fritiden och i arbetet är prästen efter vigningen präst och skall ha detta i åtanke när vederbörande uttrycker sig eller handlar. Samma förhållningssätt skall gälla både i privatlivet som i arbetslivet. Förtroendet riskerar att allvarligt bli skadat om det inte efterlevs. Efter vigningen har prästen ett personligt ansvar att se till att förtroendet blir levandehållt.¹¹⁴ *Codex ethicus* betonar också att präster skall vaka över att arbete och kallelse inte leder till ett försummande av privata relationer eller familj, då vården av privata, sociala och familjära kontakter också är en kallelse. Präster skall även här agera som förebilder. Det är av största vikt för en präst att få den vila och återhämtning som behövs mot uppdraget att hela tiden ge av sig själv.¹¹⁵ Samtidigt som tid för återhämtning och balans mellan privatliv och arbetsliv premieras uttrycker också *Codex ethicus* att präster skall vara beredda att utföra de tjänster som människor förväntar sig av dem. Om någon söker kontakt i ett angeläget ärende skall prästen återkoppla så snart det är möjligt.¹¹⁶

II upplever förväntningar hos församling och arbetsgivare kring ständig tillgänglighet, och ser en svårighet kring gränsdragning gällande arbetstid. Under prästlivet har en förskjutning av prästidentiteten erfarits från att gå ”all in” till att påminna sig själv om att vederbörande först och främst är människa. Skillnaden mellan fritid och arbetstid har med tiden gjorts tydligare. Roller och förväntningarna skiljer sig dock åt beroende på sammanhang. Vigningslöftena uppges vara lika viktiga under arbetstiden som i privatlivet. Det går inte att kategorisera ett handlande som mer försvarbart om det sker på fritiden.¹¹⁷

¹¹² Intervju med biskop Åke Bonnier. Citatet återger Åke Bonniers tankar kring skillnaden mellan att vara i tjänst och att tjänstgöra.

¹¹³ Åke Bonnier, *Prästvigningmässan Skara Domkyrka 1 februari 2015*, (Predikan vid vigningsmessa, Skara 2015), 8, Åke Bonnier, *Predikan vid prästvigningmässan i Skara domkyrka. Kyndelsmässodagen den 31 januari 2016. Luk 2:22-40*, 4, Åke Bonnier, *Tal vid präst- och diakonvigningsmässan den 5 juni 2016 i Skara domkyrka. Joh. 1:35-45*, 6, Åke Bonnier, *Predikan vid prästvigningmässan i Skara domkyrka 2018-01-28. Septuagesima. Matt 20:1-16*, 7, Åke Bonnier, *Predikan vid vigningsmessa i Skara domkyrka under pandemitiden. Septuagesima den 31 januari 2021. Matt 20:1-16*, (Predikan vid vigningsmessa, Skara 2021), 1, 7, Åke Bonnier, *Präst- och diakonvigningsmessa i Skara domkyrka kl. 11.00 den 19 juni 2021. Luk 15:1-7*, (Predikan vid vigningsmessa, Skara 2021), 1.

¹¹⁴ *Codex ethicus*, 5-6.

¹¹⁵ *Codex ethicus*, 7.

¹¹⁶ *Codex ethicus*, 6.

¹¹⁷ Intervju med informant 1.

I2 menar att det som ung fanns en blåögd syn på hur det skulle vara att leva ett helt liv efter ingångna löften, ämbetslöftena så väl som äktenskapets. Gränsdragningen mellan fritid och arbetstid upplevs som utmanande. Nyckeln till att klara ett helt prästliv kan vara att skapa distans till rollen, att inte bli prästen före människan.¹¹⁸

I3 uppger att vigningen gäller dygnets alla timmar men att det samtidigt inkluderar att vara människa, något församlingsbor har älskat att vederbörande varit. I3 ser inga problem med att alltid vara präst då det knyter an till en vilja att vara en bild för något bättre.¹¹⁹

Att vara präst är en livshållning. Det innebär att inneha ett andligt ledaruppdrag i hela sitt liv, inte enbart de av dygnets timmar prästen tjänstgör.¹²⁰ *Codex ethicus* uttrycker att vigningen inte är kopplad till anställningen utan omfattar hela livet. Det är således inte möjligt att i sammanhang utanför kyrkan, till exempel förtroendeuppdrag, sociala medier eller i ett eget företaget använda ett annat förhållningssätt. ”Diakoner och präster representerar alltid och överallt Kristi kyrka med uppdrag att befria, upprätta och utmana”.¹²¹ I2 uppger att det inte går att följa vigningslöftena till fullo, hur man än försöker.¹²² Stiftsjuristen ställer frågan om det är möjligt att vara präst och samtidigt människa ett helt liv utan att fundera på om man vid något tillfälle brutit mot sina vigningslöften.¹²³ Biskopen reflekterar över om vi inte alla bryter mot löftena dagligdags. Han menar att vi hela tiden måste fråga oss, vilket vi inte gör, vilken Guds vilja är och om vi genom våra liv ärar Gud. Den moraliska kompassen måste vara aktiv.¹²⁴ *Codex ethicus* beskriver också denna aspekt, att alla under sitt liv kan drabbas av livsproblem och svårigheter av olika slag men att det då som präst är av yttersta vikt att snabbt söka den hjälp som behöver.¹²⁵

---

¹¹⁸ Intervju med informant 2.

¹¹⁹ Intervju med informant 3.

¹²⁰ *Kallad till diakon och präst*, 21–23.

¹²¹ *Codex ethicus*, 6.

¹²² Intervju med informant 2.

¹²³ Intervju med stiftsjurist Andreas Fagrell.

¹²⁴ Intervju med biskop Åke Bonnier.

¹²⁵ *Codex ethicus*, 7.

5.3 Diskrepansen mellan verklighet och ideal

En stor del av anmälningarna till Sveriges olika domkapitel rör prästers livsstil och personliga omdöme. Inte sällan rör ärendena sexualitet och alkohol. I2 tror att detta kan bero på att sexualitet och alkohol är starka krafter och potentiellt destruktiva då de ”drar med oss”. Det är områden där balansgången mellan goda ideal och moralism blir tydlig.¹²⁶ *Codex ethicus* beskriver att prästen skall eftersträva efter en god självkänedom och reflektion över uppdraget och det egna jaget, att det hör till god yrkesetik och yrkesskicklighet att reflektera över vilka gåvor och begränsningar man besitter.¹²⁷ Stiftsjuristen uttrycker att det finns en fascination över bilden av hur präster lever, i kombination med hur det ser ut i verkligheten. Ett samtal under en middagsbjudning kan bli en insikt i att präster inte är så avskärmade från samhället som bilden gör rådande.¹²⁸

Biskopen menar att det är ett livsuppdrag att vara präst och det finns all anledning för en präst att återvända till sina vigningslöften och spegla sig själv i dem när det gäller hur man lever sitt liv och vad de rent konkret betyder i det egna livet.¹²⁹

Jag brukar säga (...) du får tro vad du vill men du får inte lära vad du vill. Och så fort du öppnar din mun så lär du. Vad du tror i ditt hjärta, det är bara mellan dig och Gud, men när du öppnar din mun så hörs det. Därför ska du låta tro och lära, de måste hänga ihop. Det blir omöjligt att leva som präst annars.¹³⁰

Traditionen av det förkunnade och levande ordet är särskilt stark i den lutherska traditionen. Ordet skall vara i svang. För förkunnarens trovärdighet är det enligt biskopsmötet viktigt att vederbörandes ord och handlingar korrelerar.¹³¹

Codex ethicus beskriver troheten mot uppdraget och solidariteten med Svenska kyrkan, dess lära och ordningar, som inte förväntas vara ett orimligt uppdrag då det handlar om trohet och ett personligt förhållande till kyrkans Herre som ger kallelsen till tjänst. Biskopen kallar prästerna till möten för fortbildning, fördjupning och uppbyggelse. Kontraktsposten har även ett på biskopens uppdrag ett liknande ansvar att samla kontraktets präster till samråd om deras uppdrag.¹³²

---

¹²⁶ Intervju med informant 2.

¹²⁷ *Codex ethicus*, 7.

¹²⁸ Intervju med stiftsjurist Andreas Fagrell.

¹²⁹ Intervju med biskop Åke Bonnier.

¹³⁰ Intervju med biskop Åke Bonnier samt Åke Bonnier, *Predikan vid vigningsmessa i Skara domkyrka under pandemitiden. Septuagesima den 31 januari 2021. Matt 20:1–16*, 3.

¹³¹ *Kallad till diakon och präst*, 24–25.

¹³² *Codex ethicus*, 6.

I1 upplever diskrepans mellan ideal och verklighet som tärande. Omgivningens fördomar kring hur en präst skall vara gjorde sig under en period i livet starkt påminna då prästen stod i vägen för människan. Längtan efter att vara ”en vanlig människa” framträder i områden där det är ”laddat att vara präst”. I1 upplever inte att prästämbetet som begränsande men reflekterar över att det ställs högre krav på en präst än på omgivningen. Begås det ett misstag av en präst blir den en representant för hela kyrkan. I1 menar att det är utsatt att arbeta som präst då ensamheten stundom är stor och stödet begränsat från kyrkans egen organisation vid de tillfällen då en präst inte håller måttet.¹³³

I2 upplever att diskrepansen mellan ideal och verklighet oftast inte är laddad i och med att vigningslöftena är brett formulerade. Det är först vid domkapitlets tillämpning och tolkning det kan bränna till. Det svåraste upplevs vara att stå fast i kyrkans tro om man har en troskris. I2 citerar en av frågorna vid vinningen: ”Vill ni leva så bland människor, att ni blir vittnen om Guds kärlek och om försoningens hemlighet?” och frågar sig själv om det inte är just när vi är precis lika mycket felbara människor som alla andra som vi vittnar om det.¹³⁴

I3 uppmuntrades av sin vigningsbiskop att vara sig själv. Efter genomgången domkapitelärende reflekterar I3 om vederbörande borde ha intagit ett annat förhållningssätt. I3 återkommer till vikten av att vara trogen sina ideal och drivkraft, att fortsätta vara sig själv.¹³⁵

Codex ethicus uttrycker att en prästs förhållningssätt måste vara detsamma i tjänsten som i det privata för att förtroendet inte skall bli skadat. Förtroendet är det grundläggande för att präster skall kunna utöva tjänsten. Prästen har ett personligt ansvar att detta förtroende fortsätter vara aktivt.¹³⁶ Stiftsjuristen menar att förtroendet för Svenska kyrkan kanske är högt som en konsekvens av att man inte alltid går hand i hand med samhällsutvecklingen. Han beskriver bland annat äktenskapsbrott som exempel för att förtydliga diskrepansen mellan samhällets och kyrkans syn på livet som människa. Han menar att prästen därför behöver hålla sina vigningslöften högt, för att förtroendet till omgivningen inte skall skadas.¹³⁷

---

¹³³ Intervju med informant 1.

¹³⁴ Intervju med informant 2.

¹³⁵ Intervju med informant 3.

¹³⁶ *Codex ethicus*, 6.

¹³⁷ Intervju med stiftsjurist Andreas Fagrell.

5.4 Rädsla för och upplevelsen av att hamna i domkapitlet

Biskopen och domkapitlet har till uppgift att se till att kyrkans lära och ordningar följs. I biskopens uppdrag ligger det att ansvar för att diakoner och präster fullgör sina uppdrag och är trogna sina vigningslöften. Ibland uppstår det konflikter, missförhållanden eller allvarliga tjänstefel. Då är det av största vikt att de blir förda till rätt instans så att de kan bli åtgärdade. Diakoner och präster har ett ansvar att uppmärksamma kollegors personliga problem och svårigheter.¹³⁸ Biskopen menar att det dock inte alltid är lätt att konfrontera en kollega även om man har ett ansvar att uppmärksamma det man ser. På frågan hur man ska gå tillväga när man inser att en kollega bryter mot sina löften svarar han:

Det är inte alltid så lätt. Det är fruktansvärt svårt. Tänk dig själv att du skulle säga till en kollega "Vad är det du håller på med?" och får till svar "Det där ska du inte lägga dig i. Tack snälla för din omsorg, men jag sköter det här". "Men jag ser ju...vi är flera som pratat om det här..." "That's none of your business". Man försvarar sig. "Ni ser inte hela sanningen..."¹³⁹

I1 berättar att väntan på domkapitlets beslut upplevdes som mycket ansträngande då det fanns stor ovisshet kring konsekvenserna. Det fanns en farhåga hos I1 att bli obehörigförklarad, att inte vara önskad tillbaka, samt att vara en präst som ingen vill ha. I1 upplevelse är att domkapitlet agerade juridiskt och att det efterföljande samtalet med biskopen var mycket formellt. I1 hade önskat frågan varför det blev som det blev samt vilken hjälp I1 behövde. Upplevelsen är att den självavårdande aspekten saknats i processen. I1 har talat med andra präster i samma sits och upplevelsen är att de av sina biskopar har blivit bemötta med större förståelse och omsorg.¹⁴⁰

I2 menar att präster är rädda för domkapitlet och att det finns en farhåga hos vederbörande att man som präst istället "lägger locket på". Det faktum att man inte väljer att tala om problematiken gör det värre och det finns en önskan om att lyfta upp diskussionen kring att det är en verklighet att präster bryter mot sina vigningslöften och hur präster kan utveckla förmågan att stötta varandra istället för att döma ut varandra vid sådana tillfällen. I2 menar att det finns en skuldmedvetenhet och beredskap att möta domkapitlet då vederbörande uppger sig ha tagit på sig ansvar och försökt reda ut relationerna som blev påverkade av ämbetsbrottet.¹⁴¹

---

¹³⁸ *Codex ethicus*, 4, 7.

¹³⁹ Intervju med biskop Åke Bonnier

¹⁴⁰ Intervju med informant 1.

¹⁴¹ Intervju med informant 2.

I3 blev förvånad över anklagelserna som fanns i anmälan. I3 beskriver en trygghet i att en lagerfaren domare var närvarande som ledamot men ställer sig kritisk till de förtroendevalda lekmännens roll då det gäller en ämbetsprovads framtid. I3 upplever prästen som sårbar i en domkapitelssituation genom det faktum att underlag kan vara lämnat av en person som hyser agg mot prästen som person. I3 upplever domkapitlet strikt juridiskt och saknar den själavårdande aspekten. Samtal med biskopen förhindrades på grund av att det kunde uppstå en jävsituation.¹⁴²

5.5 En stiftsjurist och en biskops syn på domkapitlets arbete

Domkapitlet grundar sina beslut på *Kyrkoordningen*. Stiftsjuristen berättar att det finns ett ärende i Överklagandenämnden där domkapitlet har byggt en del av sitt beslut på en Codex ethicus där Överklagandenämnden inte ifrågasatt förfarandet. Överklagandenämndens praxis vägleder domkapitlet. När domkapitlet behandlar ett ärende undersöker de noggrant om prästen på ett allvarligt sätt har skadat det förtroende man skall ha som präst. En viktig faktor i domkapitlets process är att undersöka vad vederbörande har gjort för att reparera förtroendeskadan. I Skara stift brukar två-tre konkreta samtal med personen i fråga äga rum under domkapitelsprocessen. Stiftsjuristen brukar också ha löpande kontakt med den ämbetsprovade över tid. Ofta handlar det om praktiska frågor, så som att tillföra underlag till berättelsen eller att man undrar hur processen fortskrider, när man kan förvänta sig ett beslut.¹⁴³

Stiftsjuristen menar att det idag och även historiskt, ser olika ut mellan stiftens sätt att handlägga domkapitelärenden. I Skara stift har kyrkoherdarna ett av biskopen givet långtgående tillsynsansvar vilket kan leda till att färre ärenden handläggs i domkapitlet jämfört med andra stift och att istället kyrkoherdarna ser det som sitt uppdrag att hantera situationer som uppkommer.¹⁴⁴ Skara stift har under de tio år som Åke Bonnier varit biskop inte handlagt något obehörighetsärende. Biskopen menar att det har funnits anledning att utdela en erinran och att vara upprörd, men att påföljden skall vara väl motiverad och att beslut tas efter att domkapitlet försökt vrida och vända på varenda sten och väga in olika parametrar.¹⁴⁵

---

¹⁴² Intervju med informant 3.

¹⁴³ Intervju med stiftsjurist Andreas Fagrell.

¹⁴⁴ Intervju med stiftsjurist Andreas Fagrell.

¹⁴⁵ Intervju med biskop Åke Bonnier.

Ett ärende i domkapitlet i Skara stift startar antingen direkt hos domkapitlet eller hos biskopen. Biskopen gör i så fall efter samtal med vederbörande bedömningen om det är en fråga för domkapitlet eller om ärendet skall lotsas vidare till prästens kyrkoherde. Stiftsjuristen, och i vissa fall även domarledarmoten, finns ofta med som rådgivande vid biskopens samtal. När domkapitlet för samtal med den ämbetsprövade sker det oftast med både stiftsjuristen och domarledarmoten närvarande. Detta är viktigt med tanke på rättssäkerheten, då det kan röra sig om subjektiva bedömningar. Vid ärenden som berör till exempel en tveksam predikan behövs teologisk expertis, vilket finns bland domkapitlets ledamöter. Samtalen blir dokumenterade och domkapitlet i sin helhet tar del av dokumentationen. Biskopen, som domkapitlets ordförande, är alltid aktivt med i bakgrunden. Om ärenden löses utanför domkapitlet innebär det att rättssäkerheten kan bli naggad i kanten och att transparensen blir sämre. Fler ärenden hanteras därför formellt som tillsynsärenden av biskopen, samt fler ärenden går från biskopen till domkapitlet eller direkt till domkapitlet, menar stiftsjuristen.¹⁴⁶

Domkapitlet behöver se till sakomständigheterna i ärenden det handlägger, vilket också medför att ta del av de ämbetsprövades lidande. Eftersom domkapitlet är en rättslig instans och måste agera objektivt är det en utmaning i att inte bli självavårdande. ”Finns inte förlåtelsen i detta?” är en vanligt förekommande kommentar, men grunden i tillsynsärendet är förtroendet mellan Svenska kyrkan och berörd präst som står under tillsyn. Det gäller att aktivt hålla undan förlåtelsebegreppet, menar stiftsjuristen.¹⁴⁷

Stiftsjuristen upplever att ångesten hos de ämbetsprövade är av praktisk natur eftersom det blir omvälvande för livssituationen. Det kan röra sig om frågor gällande familjens och omgivningens reaktioner om vederbörande blir fälld samt vad vederbörande skall göra med sitt liv, för ”Det här är mitt liv”. Biskopen, som själv stått inför domkapitlet, vet att det faktum att vara anmäld innebär ett lidande. Att vara ett ärende kan innebära en plågsam oro även om man är oskyldig.¹⁴⁸

---

¹⁴⁶ Intervju med stiftsjurist Andreas Fagrell.

¹⁴⁷ Intervju med stiftsjurist Andreas Fagrell.

¹⁴⁸ Intervju med biskop Åke Bonnier.

5.6 Lidandeprocessen

Som tidigare nämnts beskriver Dorothee Sölle lidandeprocessen genom tre faser. Den första fasen gör den lidande avdomnad och tyst med känsla av nakenhet och hjälplöshet. Den första reaktionen är att smärtan är för stor för att kunna uthärda och förmågor som att tänka, tala och handla är satta ur spel. Situationen kontrollerar den lidande. Sölle menar att det första steget när det gäller att övermanna lidandet är att återuppta viljan att kommunicera, att hitta ett språk som säger hur det är som till exempel klagan eller gråt. Detta sker i fas två. Att hitta ett språk och ge uttryck för sitt lidande är ett första steg för att kunna analysera situationen.¹⁴⁹ I tredje fasen ersätter ett aktivt beteende ett reaktivt. Segern över kraftlösheten leder till förändring. Mellan faserna sker en växelverkan där gränser tänjs och prövas vilket i sinom tid leder till valet att ta lidandet på allvar, den lidande växer och mognar inombords. Vägen till helande, fas tre, är då på god väg. Sölle menar att tyst och stumt lidande är vanligt då känslan av att tystnad upplevs vara en passande hållning för den lidande inför en allsmäktig Gud. Extremt lidande kan leda till övergivande av det egna hoppet om sig själv och leda till ett apatiskt beteende. Hopplösheten som uppträder i vissa former av lidande kan dock uthärdas om smärtan kan artikuleras.¹⁵⁰

5.6.1 Informant 1

I1 förklarar att när vederbörande stod inför faktum vad som hade skett inleddes en process ”från förnekelse, förminskande till någon slags påtvingad insikt” om att handlandet skulle få stora konsekvenser. I1 anammade bortförklaring och trivialisering. Insikten om handlandets verkningar var förlamande både när det gällde tal och skrift. Det fanns en oförmåga att ta in information. I1 försökte tänka ut förklaringar och en förnekelsestrategi inför omgivningen. ”Känslan av skam var så stor. Jag ville bara försvinna från jordens yta”. Det som hänt beskriver I1 som ett svek mot sig själv som person, sin familj och mot Svenska kyrkan, likaså var känslan av ensamhet stor, liksom funderingarna kring vad som skulle hända när alla fick veta.¹⁵¹

De initiala tankarna kring att undslippa domkapitlet övergick senare i insikt om att vederbörande behövde berätta sanningen. Känslan före mötena var värre än mötena i sig själva. Det var först efter några dagar som I1 insåg att risken var överhängande gällande att fråntas rätten att verka som präst, allt som I1 såg sig leva för.¹⁵²

---

¹⁴⁹ Sölle, *Suffering*, 70–71.

¹⁵⁰ Sölle, *Suffering*, 68, 74.

¹⁵¹ Intervju med informant 1.

¹⁵² Intervju med informant 1.

Det var först när det praktiska i livet återinträdde som apatin och ångesten kunde brytas. Nuet vidgades till att innefatta en framtid. I1 började att skriva för att bearbeta tankar och uppfattar att det är en lång process att nå acceptans.

Acceptans handlar ju om att våga se att det som skett är JAG och ett resultat av mina handlingar som jag måste stå som ansvarig för". Det är skillnad mellan att inse att något har hänt och att acceptera det. Resan mot att återigen bli hel som både präst och människa.¹⁵³

I mötet med församlingsborna inleddes ett läkande gällande liv och tjänst. Vederbörande såg nya möjligheter i sin förmåga att bidra till andra människors liv och deras utveckling.

Erfarenheten gav I1 insikten om att vederbörande inte är identisk med det som hänt. Detta ledde till ett mer rakryggt förhållningssätt till de som dömt I1 hårt. Psalm 231, *Oändlig nåd*¹⁵⁴, blev för I1 verklig i lidandeprocessen. Samtidigt funderar I3 på om det i framtiden kommer att vara möjligt att söka en annan tjänst då kyrkan är en liten värld.¹⁵⁵

5.6.2 Informant 2

I2 beskriver lidandeprocessen som en vandring från tystnad till sorg till förändring. En progression som beskrivs som att man rör sig i mer än en av faserna samtidigt. I2 beskriver att progressionen blir bruten när en annan kris gjort sig gällande. I och med fallet med Thomas Petersson i Visby har vederbörandes tankar åter väckts till liv.¹⁵⁶

Det böjda huvudet har funnits med hela vägen. Skammen och skulden har varit aktivt närvarande i relation till barn, relationer och kyrkan. I2 är väl medveten om att vederbörande tagit aktiva beslut men beskriver det som att ha ett tunnelseende, att dras med i något som ej går att stoppa. "Det blir som en förskjutning och tillslut är man där", att det är svårt att se exakt var det gick fel. I efterhand kan I2 se att situationer har blivit bedömda på ett icke objektiva sätt, att man försökt rättfärdiggöra sina handlingar inför sig själv. "Man förminskar allvaret samtidigt som man vet vad som är rätt".¹⁵⁷

Lidandeprocessen övergick senare i sorg som behövde bearbetas med vänner. Att få benämna det som hänt upplevde I2 som helande. Det var en befrielse att inte längre behöva leva ett dubbelliv. Efter en period kunde den gamla och den nya situationen analyseras. Den största

---

¹⁵³ Intervju med informant 1.

¹⁵⁴ V.1.Oändlig nåd mig Herren gav och än i dag mig ger. Jag kommit hem, jag vilsen var, var blind, men nu jag ser. V.2.Guds nåd, jag skälvde inför den, men sedan gav den ro, och aldrig var den större än den dag jag kom till tro. V.3.Jag kom ur tvivel, mörka djup, ur vanmakt och ur skam. Den nåd som bar mig intill nu skall bära ända fram. V.4.Guds löften ger vår längtan svar, som klippan är hans ord. Ej bättre sköld och skydd jag har i himmel och på jord. *Den Svenska Psalmboken*, Psalm 231.

¹⁵⁵ Intervju med informant 1.

¹⁵⁶ Intervju med informant 2.

¹⁵⁷ Intervju med informant 2.

domaren var inte de andra utan vederbörande själv. Under senare delen av lidandeprocessen har I2 erfarit medlidande gentemot en av de personer som till en början dömde I2 hårt.¹⁵⁸

5.6.3 Informant 3

I3 beskriver sitt lidande genom att först vara dominerad av situationen. Detta övergick sedan till ett lidande *på grund av* situationen. I3 anser sig nu ha intagit en självständighet när det gäller handlingar och på så vis kunna skapa förändring. I3 berättar att det vid processens start fanns tankar kring att anmälan måste vara ett skämt. När vissheten infann sig om att det skulle bli ett domkapitelärende engagerade I3 sig för att bevisa sanningen. I3 beskriver sig ha uppvisat en tuff attityd i domkapitlet för att sedan gå in i en ”gå-vidarefas” när domkapitelsbeslutet kom.¹⁵⁹

I3 uppger att det är skönt att samtala med själavårdare men tillägger: ”Jag vill ju släppa detta, jag har gått vidare, så jag vill inte prata om det hela tiden”. I samtalen har själavårdaren frågat om I3 är arg eller ledsen, men det återkommande svaret är en känsla av förvåning: hur det kunde gå till på det sättet som det gjorde. I3 hanterade krisen genom att stänga ute världen. I3 förlitade sig på det som vederbörande visste var sanning och inte den bild som andra ville hålla för sann. I3 uttrycker oro kring framtida anställningar, om det någonsin blir möjligt att kunna söka en annan tjänst.¹⁶⁰

5.6.4 Biskopen och stiftsjuristens syn på lidandeprocessen

Biskopen menar att de personer som kommer till domkapitlet ofta är i lidandets andra fas på grund av det faktum att de är anmälda. Ofta kan han ana ett lidande under de domkapitelmötena han tyst deltar i.¹⁶¹ Stiftsjuristen menar att det är ärendeberoende. Fas ett eller två är mest framträdande när det rör ett skadat anseende, till exempel gränslöshet mot andra. Stiftsjuristen upplever att de ämbetsprövade inte hinner uppvisa en progression då tiden antagligen är för knapp. Kommer man tyst, mållös, ångestfylld och med böjt huvud är det en fas som kvarstår under tiden i domkapitlet. Kommer den ämbetsprövade till domkapitlet och är utåtagerande ändras beteendet inte under de två till tre månader som ärendet är aktivt. Det finns de som är mycket talföra och de som befinner sig i chocksituation och upplever situationen som absurd och märklig. Han menar att ärenden som tas vidare till överklagandenämnden ibland kan uppvisa en progression i processen. Det är antagligen ett resultat av att längre tid har förflutit. De personer som överklagar domkapitlets beslut sällan är i fas ett utan snarare fas två. Det finns

---

¹⁵⁸ Intervju med informant 2.

¹⁵⁹ Intervju med informant 3.

¹⁶⁰ Intervju med informant 3.

¹⁶¹ Intervju med biskop Åke Bonnier.

ett krav på domkapitlet att processen inte får dra ut på tiden på grund av rättssäkerheten. ”Det sker saker när tiden går som är positiva. Det spelar roll för personen. Men inte för beslutet.”¹⁶²

5.7 Förändrade förtroenden och relationer kopplade till brott mot vigningslöftena

Sölle menar viljan att kommunicera som uppträder i fas två kan ge upphov till nya former av lidandeprocesser vilka kan orsaka isolering, ensamhet och övergivenhet av vänner och grannar.¹⁶³ *Codex ethicus* beskriver att diakonen och prästen vid konflikter skall bidra till att hitta lösningar och verka för försoning samt enligt vigningslöftena leva så att Guds kärlek blir synlig. Diakoner och präster skall värna människor i utsatta situationer och sträva efter att möta människan där hon befinner sig. Kontraktsposten har uppgiften att bidra med råd, stöd, omsorg och uppmuntran, även om vederbörande inte har en arbetsrättslig relation till prästen eller diakonen i fråga. De samlingar som anordnas av biskopen rörande fördjupning och fortbildning ingår i prästens och diakonens ordinarie uppgifter.¹⁶⁴

5.7.1 Familj och vänner

I1 beskriver att vännerna visat på stort engagemang och omsorg. I1 livskamrat har aldrig skuldbelagt vederbörande utan funnits där men med krav på ärlighet och uppriktighet. Barnen vet allt och upplevelsen är att deras stöd ökade markant när processen drogs igång. De upplevde att I1 tog tag i sitt liv. I1 funderar över vilken vinsten skulle vara att berätta för perifera vänner och släkt samt reflekterar kring konsten att hålla isär olika världar; församling och arbete samt fritid, släkt och vänner.¹⁶⁵

I2 största farhåga är att sanningen skulle ”kavlas ut som en offentlig sak”, och att I2 skulle bli dömd genom att barn och andra skulle få veta samt hur det skulle påverka relationen till familjen och förtroendet som människa. I2 menar att rädslan blivit mindre allt eftersom åren gått men att det fortfarande finns skuld, skam och sårighet och att delar av det som hände fortfarande är emotionellt laddat. I2 upplever bemötandet hos vännerna som mycket varmt och stöttande även om de inte gett sitt godkännande till handlingarna.¹⁶⁶

---

¹⁶² Intervju med stiftsjurist Andreas Fagrell.

¹⁶³ Sölle, *Suffering*, 16.

¹⁶⁴ *Codex ethicus*, 4–6.

¹⁶⁵ Intervju med informant 1.

¹⁶⁶ Intervju med informant 2.

I3 berättar att det som media rapporterat har påverkat relationerna till familj och bekanta. Vissa vänskapsband, som en gång var nära, har blivit avklippta. Relationen till nära vänner och familj har inte blivit förändrats eftersom de vet vem I3 innerst inne är.¹⁶⁷

5.7.2 Församling

I1 berättar att församlingsborna har mött vederbörande med den största kärleken och förståelsen. I1 känner sig omfamnad av omsorg. ”Det är de som på allvar för mig manifesterar vad kyrkan är och visar på försoningens hemlighet”. Förtroendet från församlingen är stort.¹⁶⁸

I2 farhåga är att om historien blev allmänt känd skulle leda till att människor vederbörande möter i sitt yrke skulle mista förtroendet för I2 och agera dömande.¹⁶⁹

I3 uppger att människor ofta hör av sig till I3 angående förrättningar. Det finns dock en svårighet kring vilka lokaler som I3 får använda.¹⁷⁰

5.7.3 Biskop, domkapitel och kollegor

I1 har alltid känt ett stort stöd hos sin vigningsbiskop, men bär nu upplevelsen att det själavårdande ansvaret har fått ge vika för tillsynsansvaret. I1 upplever ett ointresse hos biskopen för sina vigda präster. Att ingen såg eller agerade när de visste att I1 inte mår bra har åsamkat mycket smärta och sorg. När vederbörande sökte kontakt med biskopen för att få respons på sig själv som människa, präst och fortfarande stående i ett ämbete, men inte fick gehör, spädde det på känslan av att känna sig ensam och utelämnad. ”Det gjorde så fruktansvärt ont, om jag bara hade fått ett livstecken...”¹⁷¹

I1 upplever sig har förmånen att arbeta med mycket empatiska kollegor, men att det inom Svenska kyrkans prästkollegium finns en benägenhet att stigmatisera varandra. Mardrömmar om stora prästmöten där vederbörande skulle bli ensam, utsatt, föraktad och uttittad har förekommit. I1 inser att det är lätt att hamna i kylan och reflekterar kring dubbelmoralen; att kyrkan skall vara en kyrka för de svaga och utsatta, men att det inom kyrkans organisation har blivit ”mer hjärna än hjärta”. Förtroendet för arbetsgivare upplever I1 som skadat vilket resulterar i känslan av att ständigt behöva leverera för att bli godkänd. I1 upplever att det är en

---

¹⁶⁷ Intervju med informant 3.

¹⁶⁸ Intervju med informant 1.

¹⁶⁹ Intervju med informant 2.

¹⁷⁰ Intervju med informant 3.

¹⁷¹ Intervju med informant 1.

process att bygga upp ett förtroende till arbetsgivare och biskop och att förtroendeskan inte är ensidig. Även I1 förtroende för kyrkan som organisation är skadat.¹⁷²

I2 uppger farhågan att människor vederbörande möter i sitt yrke skulle tappa förtroendet om de visste sanningen. En rädsla för att bli dömd, dock inte av domkapitlet.¹⁷³

I3 upplever att förtroendet för domkapitlet är ömsesidigt skadat. ”Det känns som att de tycker att jag liksom förstör prästrycket”. I3 menar att förtroendet inte är skadat mellan vederbörande och biskopen, men sörjer ändå den förändrade relationen. I3 reagerar starkt på att domkapitlet och biskopen inte hör av sig med frågan: Hur har du det? I3 menar att det inte finns någon kontakt med stiftet trots tjänst inom dess gränser.¹⁷⁴

Det finns en stor vånda inför framtiden hos I3 när det gäller att möta stiftskollegor på prästmöten. Några präster har kontaktat I3 och berättat om liknande erfarenheter och vill uttrycka sin förståelse för situationen. I3 menar att de som själva varit utsatta för ett domkapitelärende kan stötta på ett annat sätt.¹⁷⁵

5.8 Upplevelsen av nåden

Codex ethicus uttrycker att prästen och diakonen får ”liksom varje människa leva i förlåtelsen, och därmed lägga det som blivit fel bakom sig och gå vidare i daglig omvändelse”.¹⁷⁶ Nåden har genom åren varit föremål för diskussion, från pantsättning till en hjälp. Därför är det intressant att se till hur präster som begått ämbetsbrott ser på nåden.

I1 har aldrig tvivlat på Gud men många gånger på sig själv, huruvida man är en god människa eller ej. I1 benämner att nåden, eller snarare känslan av onåd är den svåraste av allt då det finns en känsla av att inte duga eller räcka till. Att bli dömd i domkapitlet upplevs som att falla i onåd hos en organisation som saknar den nådefulla omsorgen att ta hand om sina präster. Att kyrkan också behöver ta ansvar i beslut som blir fattade genom att visa omsorg och kärlek. I1 anser att nåden är villkorad och enbart är till för den som sköter sig. I1 tänker i nuläget att *Simul iustus et peccator* gäller alla utom präster.¹⁷⁷

I2 har aldrig tvivlat på Guds ord och förlåtelsen, men tvivlat på mänsklig förlåtelse. ”Min Gudsbild innebär en Gud som kan förlåta allt. Men relationellt, mellan människor, kan det vara desto svårare”.¹⁷⁸

---

¹⁷² Intervju med informant 1.

¹⁷³ Intervju med informant 2.

¹⁷⁴ Intervju med informant 3.

¹⁷⁵ Intervju med informant 3.

¹⁷⁶ *Codex ethicus*, 3, 6.

¹⁷⁷ Intervju med informant 1.

¹⁷⁸ Intervju med informant 2.

I3 har aldrig tvivlat på nåden och har en stark övertygelse om att nåden strömmar hela tiden. För I3 handlar det inte om Gud utan om hur människan är och agerar.¹⁷⁹

Stiftsjuristen menar att samtal kring nåden är närvarande i domkapitlets överläggningar och att de blir berörda av prästens situation. När det närmar sig beslut samlar Domkapitlet ihop allt material som rör sakfrågan, alltså förtroendet. Han menar att biskop Åke Bonnier värnar sina präster starkt i domkapitelssituationer och att domkapitlet säkerligen färgas av biskopen.¹⁸⁰ Biskopen återkommer ofta till *Simul iustus et peccator* och menar att vi inte blir supermänniskor genom vigningen. Han menar att den försäkran som blir given i anknytning till vigningslöftena skall vara ett uttryck för att vi inte klarar att hålla våra löften utan Guds hjälp. Han menar att vi på en och samma gång är syndare och rättfärdiga och därför måste förtrösta på nåden.¹⁸¹

5.9 En förändrad prästroll efter genomgången kris

Som vi tidigare har sett menade Anton Niklas Sundberg att de andliga erfarenheterna av en troskamp, avgjord eller pågående, fördjupade prästens andliga insikter och berikade förkunnelsen. Sundberg menade att en period av tvivel var mer regel än undantag innan tron blev stabil och att varje präst skulle vara tacksam för de hårda stunderna av prövning. Den präst som vandrat genom *tviflens mörka dal* kunde ta sig an uppgiften att predika, vägleda, trösta och stärka på ett moget sätt.¹⁸²

Händelsen har inte fått I1 att ifrågasätta kallelsen eller viljan att fortsätta som präst. Erfarenheten har berikat förmågan att leda, lyssna och samtala då vederbörande kan omsätta erfarenheten i praktik i mötet med människor och uppger att det självvårdande uppdraget antagligen har blivit utvecklat då vederbörande upplever en utveckling när det gäller att lyssna. I1 ser ett tydligt mönster i sin förkunnelse som har blivit förändrad och fördjupad genom genomgångna livskriser och förluster. I1 kan lyfta in sin egen sårbarhet utan att tala om sig själv och upplever att nåden på ett annat sätt får möjlighet att skina igenom. Förkunnelsen har blivit mer naken och äkta och innehåller inte längre floskler.¹⁸³

---

¹⁷⁹ Intervju med informant 3.

¹⁸⁰ Intervju med stiftsjurist Andreas Fagrell.

¹⁸¹ Intervju med biskop Åke Bonnier.

¹⁸² Maurits, *Den vackra och erkända patriarcalismen*, 95.

¹⁸³ Intervju med informant 1.

I2 anser att erfarenheter berikar ett prästliv då det tvingar en att ödmjukas och bli mer mänsklig. I2 menar att erfarenheten kan göra att man på ett vidare sätt kan reflektera kring krav och ideal och att man i samtal med konfidenter kan tala av egen erfarenhet, hur det är att vara människa och navigera i vår brustenhets, att det kan hjälpa i mötet med konfidenten. I2 menar att det antagligen först kan ses som en tillgång när det inte längre är sårigt. När det gäller att vara en trovärdig representant för kyrkan och som präst reflekterar I2 kring att den trovärdiga representanten inte är den ofelbara. Om man vet att prästen till exempel har gått igenom en separation öppnar det upp för samtal av den arten, att vara en människa bland människor. I2 menar att trovärdighet är att vara människa, att förvisso göra fel, men att ta ansvar och ta lärdom av det.¹⁸⁴

I3 berättar att händelsen resulterat i tankar på att lämna kyrkan då vederbörande tvivlat på kyrkan som organisation. I3 uppger att krisen enbart har haft negativ påverkan och resulterat i en mindre frihet att vara sig själv. I3 upplever vare sig ha försämrats eller berikats, utan lyfter fram det faktum att situationen verkat ärrande.¹⁸⁵

Biskopen anser att det är individuellt hur en kris påverkar prästlivet. Han är bestämd med att det inte är något vi skall eftersträva och att man inte förens efteråt kan se om det burit frukt. Han tänker att Gud kan pressa välsignelse ur det mest djävulska och att en kris kan göra att man efteråt blir varse vad det gjort med sin egen identitet, spiritualitet och vad det har betytt för en själv. Han menar att lidandet kan fördjupa ens uppfattning inom ett visst sammanhang, att det kan ge nya perspektiv som kan vara viktiga perspektiv för livet.¹⁸⁶

---

¹⁸⁴ Intervju med informant 2.

¹⁸⁵ Intervju med informant 3.

¹⁸⁶ Intervju med biskop Åke Bonnier.

5.10 Sammanfattning del II

Prästämberet innebär en livslång relation med särskilt uppdrag och ansvar, att i ord och handling, dygnets alla timmar stå i Kristi tjänst. Det handlar om att i alla delar av livet, det yrkesmässiga såväl som det privata VARA präst. Liv och lära som inte uppvisar samstämmighet får konsekvenser både på det enskilda planet och på Svenska kyrkan som organisation.

Fritid och arbetstid är en utmanande gränsdragning där församling, familj och arbetsgivare har olika intressen. Det är lätt att arbeta för mycket. Präster behöver påminna sig om att de först och främst är människor.

Prästen står på många sätt under andras granskning och det är svårt att innan föreställa sig på vilket sätt vigningen kommer förändra livet. Personligt omdöme och livsstil, ofta rörande alkohol och sexualitet, är vanligt förekommande tematik i domkapitelärenden. I frågor rörande etik, moral och sexualitet finns en skillnad mellan kyrkans och samhällets ideal. För en präst måste lära och liv vara i samklang för att upprätthålla trovärdigheten. Bilden av prästen som avskämd från samhället blir utmanad när människor blir varse att präster är vanliga. Vid vissa tillfällen i ett prästliv kan prästen längta efter att vara ”en vanlig människa”.

Domkapitlet beskrivs och agerar som en juridisk instans där *Kyrkoordningen*, överklagandenämndens praxis och i vissa fall *Codex ethicus* står som grund när domkapitlet undersöker vilken förtroendeskada som skett och om den är reparerbar. Domkapitlet baserar sitt beslut på det som rör förtroendet. Rättssäkerheten är viktig och därför önskar man att ärenden skall behandlas i domkapitlet för att transparensen skall bli hög. Domkapitlet i Sveriges stift har olika tillvägagångssätt när det gäller tillsynsärenden. I vissa stift har kyrkoherdarna ett långtgående tillsynsansvar, vilket leder till att antalet ärenden som behandlas i domkapitlet blir färre.

Samtalen kopplade till ett domkapitelärende upplevs som formella. Ämbetsbrytarna eftersöker en större förståelse och omsorg i kontakten med sin biskop. Man uppger att den självvårdande aspekten fått ge vika för tillsynsansvaret. Jävsituationen som kan uppstå vid kontakt med sin biskop under pågående utredning är begränsande då det finns en önskan att förklara sig, vilket genererar känslan av bristande stöd, ointresse samt upplevelsen av att det finns en ovilja att ta ansvar för sina vigda präster. Bristen på respons från biskopen under pågående ärende är tung att bära. Upplevelsen är att förtroendet och relationen mellan biskop, domkapitel och ämbetsprövad förändras efter ett ämbetsbrott. Förtroendeskan kan vara ömsesidig.

Huruvida lotsning till själavårdande samtal sker verkar skilja mellan stiftet. Biskopen menar att det vid sådana tillfällen ofta kan vara bättre att samtala med en terapeut än sin biskop. Tillsynssamtal gällande arbetsrättsliga förhållanden skall skiljas från själavårdande samtal, men gränsdragningen verkar i praktiken vara diffus vilket försätter parterna i en svår situation.

Även om präster har ett ansvar att uppmärksamma kollegor som har personliga problem och svårigheter kan det vara svårt att nå fram. Efter att ett ämbetsbrott uppdagats och ett ärende i domkapitlet inletts uppges relationen till nära kollegor fortsatt vara stark och de som själva har varit föremål för en domkapitelgranskning upplevs bättre på att stötta. Stora prästmöten, som ligger i framtiden, genererar ångest hos den ämbetsprövade. Samtidigt som informanterna är rädda för att bli dömda och stigmatiserade av andra präster önskar de bli sedda. Kyrkan skall se till sin nästa, som också kan vara en kollega som dömts i domkapitlet. Upplevelsen är att Svenska kyrkan har blivit mer hjärna än hjärta.

Gemensamt är att nära vänner och familj har visat stor omsorg och engagemang. De relationer som har haft starka band innan har bestått medan de perifera relationerna har blivit påverkade negativt. En omsorg om barnen löper som en röd tråd i berättelserna. Allt från rädsla för att relationerna skall bli förändrade till att relationerna har blivit stärkta då ämbetsprövningen lett till ett ökat ansvarstagande. I de vittnesmål som informanterna gett uppträder inte en bild av förtroendeskada ur församlingens perspektiv utan relationen är genomsyrad av stöd, omsorg och värme.

Skuld och skam är ord som återkommer, speciellt i relation till barn, familj och kyrka. Det finns ett stort lidande i insikten kring obehörigförklaring. Att vara präst är det enda man vill och kan. Lidande finns också i insikten att brännmärkningen kan leda till svårigheter att söka annan tjänst.

Sölles matris är applicerbar för att se en progression genom lidandets faser för ämbetsprövade. Progressionen är inte alltid konstant. Lidandeprocessens initiala skede beskrivs med ord som tystnad, förnekelse, svårt att ta in, att det hela måste vara ett skämt, bortförklaring, trivialisering, förlamning, dominerad av situationen, att man stänger ute världen och rättfärdiggörande av handlingar. Ämbetsbrottet och lidandeprocessens första fas är begränsad av ett tunnelseende. Med tiden uppträder en sorg samtals med vänner, kollegor eller genom att uttrycka sig i skrift råder bot på. Att möta människor, samtala och att få en uppgift verkar läkande. Insikten om skadan som uppstått gör att man i sinom tid försöker ta makt över skeendet och skapa en förändring.

Stiftsjuristen menar att de ämbetsprövades modus är konstant under tiden i domkapitlet. Domkapitlet kan ana lidandet i samtalen, men där finns inte rum för de stora teologiska

frågorna. Tiden mellan domkapitelbeslutet och prövning i överklagandenämnden kan dock uppvisa progression.

Svenska kyrkan är en evangeliskluthersk kyrka som formats bland annat Einar Billings¹⁸⁷ folkkyrkotanke. Billing menade att eftersom varenda plats i Sverige tillhör en församling, är alla uppsökta av Kristus och erbjudna nåden, oavsett personlig tro eller otro.¹⁸⁸ Den ständigt strömmande nåden är på så vis karaktäriserande för Svenska kyrkan. För Skara domkapitel är samtalet om nåden ständigt närvarande, kanske för att man som domkapitel färgas av biskopen. Informanterna uppger att de aldrig under processen tvivlat på Gud och förlåtelsen, men att de tvivlat på den mänskliga förlåtelsen. Rädslan för att bli dömd består i den mänskliga domen, inte den från Gud. I samtalen kommer diskussioner kring obehörigförklaring upp, att det upplevs som att nåden gäller alla utom prästen, att nåden är villkorad.

Informanterna är ej samstämmiga i huruvida krisen har berikat dem. En av informanterna har utvecklats när det gäller att leda, samtala och lyssna. Två av informanterna omsätter erfarenheterna i praktik genom samtal och förkunnelse. Förkunnelsen har blivit fördjupad och förändrad. Två av informanterna tar tillvara på erfarenheterna av att vara mänsklig och att ha ödmjukats i enskilda samtal. En av informanterna uppger att erfarenheten av att kunna tala om hur det är att vara människa, att göra fel men att också ta ansvar, eventuellt gör oss till trovärdiga representanter. Biskopen menar likt en av informanterna att krisen måste vara genomgången för att det skall kunna anses som berikande.

---

¹⁸⁷ Einar Billing (1871–1939) var bibelteolog och lutherforskare samt biskop i Västerås stift från 1920. Folkkyrkan och den erbjudna nåden är två ämnen som kopplas samman med Billing. Riksarkivet, ”Einar M Billing.”

¹⁸⁸ Ingmar Brohed, ”Einar Billing och ”den religiöst motiverade folkkyrkan,” publicerad i *Tro och Tanke*, 8/1996, 12–13.

6 Ideal och verklighet i livet som präst. Studiens resultat

Uppsatsens frågeställning blir i detta kapitel besvarad. Eftersom pilotstudien avser att fungera forskningsförberedande presenteras även potentiella forskningsämnen sprungna ur studiens resultat.

6.1 Besvarande av frågeställning

1. *Hur, och mot bakgrund av vilka prästideal, bedömer ett domkapitel i Svenska kyrkan idag prästerliga livsstilsbrott?*

Domkapitlet är en strikt juridisk instans. De ideal som domkapitlet har att följa är de från kyrkan uppställda genom kyrkoordning och överklagandenämndens praxis. Ett fall i överklagandenämnden har enligt uppgift inte reagerat över *Codex ethicus* som grund för dom. Domkapitlets sammansättning är av *Kyrkoordningen* bestämd och inkluderar både domare och biskop. Eventuellt kan biskopens ideal färga domkapitlet, beroende på egna ideal. Viljan att förstå situationen verkar vara olika utvecklad. Det som spelar roll för domkapitlet är förtroendefrågan, på vilket sätt och hur allvarligt förtroendet har skadats och om det går att reparera samt om vederbörande försökt reparera den skapa dom uppstått. Domkapitlet håller undan förlåtelsefrågan för att de är en rättsjuridisk instans. Skillnaden i rättssäkerhet mellan domkapitlet skiljer sig åt. Man önskar hög transparens vilken ökar om fler ärenden handläggs i domkapitlet. Stiften har olika långtgående tillsynsansvar vilket medför att antalet fall som handläggs i domkapitlet skiftar. Domkapitlet kan fria, utdela erinran, provotid i tre år eller obehörigförklara en präst. Den obehörigförklarade har rätt att överklaga hos överklagandenämnden.

2. *Hur upplever och beskriver präster som brutit mot sina vigningslöften sin lidandeprocess?*

Sölles matris går att applicera på prästers lidandeprocesser. Progressionen är inte alltid konstant, då den kan brytas vid omtumlande livshändelser. Lidandeprocessens initiala skede beskriv med ord som tystnad, förnekelse, svårt att ta in, att det hela måste vara ett skämt, bortförklaring, trivialisering, förflamning, dominerad av situationen, att man stänger ute världen och

rättfärdiggörande av handlingar. Ämbetsbrottet och lidandeprocessens första fas är begränsat av ett tunnelseende baserat på händelser som beskrivs som ett lutande plan. Sorgen som med tiden uppträder bearbetar de genom samtal med vänner, kollegor eller genom att uttrycka sig i skrift. Att möta människor, samtala, att få en uppgift att arbeta praktiskt verkar läkande. Insikten om skadan som uppstått gör att de ämbetsprövade i sinom tid försöker ta makt över skeendet och skapa en förändring mot självständighet och acceptans. Det finns också parallella lidanden med relationer som varit och inte längre är. Både när det gäller familj, vänner, kollegor, församling, biskop och domkapitel. Skuld, skam och ensamhet återkommer. De ämbetsprövade upplever mänsklig dom, inte Guds. Upplevelsen är att prästen gärna vill se en mer framskriden lidandeprocess än vad verkligheten uppvisar.

3. På vilket eller vilka sätt påverkas den självupplevda prästidentiteten av brott mot vigningslöftena?

Analysen pekar på att lidandeprocessens progression har betydelse för hur man reflekterar kring sin prästidentitet efter ett ämbetsbrott. Kallelsen eller viljan att arbeta som präst ifrågasätts inte, däremot finns funderingar på att lämna kyrkan som organisation. Studien uppvisar inget entydigt mönster då en röst uttrycker att domkapitelärendet haft en negativ inverkan på prästlivet och resulterat i en mindre frihet att kunna vara sig själv medan ett annat mönster samtidigt uppträder, att erfarenheten har berikat förmågan att leda, lyssna och samtala då vederbörande kan omsätta erfarenheten i praktik i mötet med människor. En röst anger att den blivit tvingad till att ödmjukas och bli mer mänsklig. En ökad reflektion kring krav och ideal har varit närvarande. Studien visar också att förkunnelsen hos en person upplevs har blivit mer fördjupad och förändrad till en mer äkta och naken där nåden kan skina igenom. Reflektioner kring prästen som mänsklig och icke ofelbar-att det kan leda till trovärdighet uppkommer också i diskussionen, att allt mynnar ut i att ta ansvar för det man orsakat. Huruvida en kris skall ses som berikande medan den ännu ej är avgjord uppvisar inget tydligt resultat, kanske kan vi se ett tydligare resultat på genomgången kris som en tillgång när den inte längre är sårig.

6.2 Fortsatt forskning

Denna uppsats och dess resultat visar att det finns anledning till ytterligare forskning på detta ämne. Nedan presenteras möjlig forskningstematik.

- Att fortsatt vara kallad men ej längre sänd. Kyrkans ansvar för sina vigda präster vid ämbetsbrott.
- Vilka bilder skapar uttrycket *avkragning*? I samhället, hos den ämbetsprövade, i kollegiet, i domkapitlet, hos biskopen och själavårdsinstitutet? Ett arbete som syftar till att använda rätt begreppsapparat.
- Även prästen är *simul iustus et peccator*. Workshops kring diskrepansen mellan ideal och verklighet hos präster.
- Duktighetsproblematiken, att få yrkesliv och familjeliv att gå ihop. Hjälper eller stjälper Svenska kyrkans dokument blivande och verksamma präster?
- Sträcker sig nästan till en ämbetsprövad kollega? Om kollegiala förhållningssätt vid ämbetsbrott.
- Vilka ideal för stiftets biskopar vidare genom vinningstal och på vilket sätt påverkar det rådande ideal i ett stift?
- Hur rättssäkert är det att bli prövad i domkapitlet? Vad skiljer domkapitlen åt? Hur kan vi göra för att öka rättssäkerheten?

7 Analys och reflektioner

Nedan analyseras sju teman som framträtt i studien.

7.1 Längtan efter att vara en vanlig människa

Kyrka och människor i allmänhet ställer höga krav på prästen under hela den undersökta perioden. Det finns tillfällen då präster önskar att de var *helt vanliga människor*. Det händer något med människors bemötande när de förstår att det är en präst de pratar med. Den vita prästkragen verkar bli signalen för att *uppträda ordentligt*. Människan framför dem blir på bråkdelen av en sekund *prästen*, med alla konnotationer och förpliktelser som det innebär.

Vigningslöftena och vägledningen såsom den presenteras i *Codex ethicus* kan upplevas som ett omöjligt uppdrag utan borte gräns. Kanske är det så att detta gränslöshetens uppdrag genererar en situation som är ohållbar om prästen inte hittar en balans, att det är därför präster kan beskriva sitt ämbetsbrott som en kula på ett lutande plan. Kan det vara så att ett ämbetsbrott gällande livsstil och personligt omdöme begås som reaktion på att vara utförare av ett gränslöst uppdrag? Att prästen söker en plats där vederbörande, till en början, kan kontrollera situationen?

7.2 Arbete och fritid

Först och främst människa – sedan präst! Att separera arbetstid och fritid innebär en utmanande gränsdragning, där församling, familj och arbetsgivare har olika intressen. Det är lätt att arbeta för mycket men prästen skall även i vården av privata relationer, familj och ledighet vara en förebild. Redan under utbildningen är insatsen till kyrkans favör premierad. Förutom en utbildning bestående av akademiska poäng skall studenten delta vid utbildningshelger och konfirmationsundervisning. Slutåret på *Svenska kyrkans utbildningsinstitut* innebär i praktiken att familjen enbart träffas under hälften av ett års dagar. Skilsmässostatistiken, vad jag har hört, talar inte till förmån för kyrklig tjänst, vilket kan vara värt att fundera över då vi tänker på Jesu ord om att följa, domkapitlets krav för att få vigas och *Codex ethicus* riktlinjer där vi blir uppmanade att inte försumma privata relationer. Då det också är en kallelse att agera förebild. Jag frågar mig om det finns en duktighetsproblematik inbyggd i prästämbetet, om det ens är möjligt att vara en närvarande familjemedlem samtidigt som man är präst.

7.3 Livslång relation

Att vara vigd innebär att bli upptagen under kyrkans vingar, att träda in i en livslång tjänst som endast kan upphöra på egen begäran. Biskop Åke benämner vigningsdagen som den första i resten av prästens liv. Jag ställer mig frågan när man är mogen att ingå en sådan relation. Idag är den försäkran som lämnas inte likställd med *pantsättning av liv och salighet* som det var förr men det förutsätter ändå en själslig mognad för att avlägga ett löfte som innefattar samvete, tillit och lojalitet. I denna studie är det dock slående hur förpassad en präst kan bli från det som är en livslång relation. Vid obehörighetsförklaring blir prästen bortkopplad från det som rör tjänsteinnehavet, så som till exempel själavård vid själavårdsinstituten och den sociala kontexten, till exempel facebookforumet *Prästkollegor*. Prästen står fortfarande under en livslång vigning, där tystnadsplikten gäller intill döden, men är samtidigt bortskuren från prästkollegiet. Det måste vara som att vara i limbo, ett väntrum för den som brutit ett edslignande löfte. Dömd av människor i väntan på den store Domaren. Det innebär ett ansvar och förtroende att vigas, jag ställer mig frågan vilket ansvar kyrkan har för sina obehörigförklarade präster.

7.4 Människan som domare

Människan porträtteras i intervjuerna som den store domaren, inte Gud. Jag reflekterar kring om denna relation har förändrats sedan eden övergick i ett löfte. Den försäkran som idag används syftar till Guds hjälp att klara av ett prästliv med dess löften. Jag reflekterar över om försäkran gett upphov till större benägenhet att uppleva sig dömd av människan samt att människan ser det som sin rättighet och skyldighet att agera domare.

Det finns en uppmaning i *Codex ethicus* att man som diakon eller präst skall uppmärksamma kollegors svårigheter och problem. Upplevelsen hos en av informanterna fanns att folk visste, men valde att inte agera. Jag frågar mig varför det är så. Är det för svårt att konfrontera en kollega? Håller personer som trätt in i vigningstjänst varandra om ryggen? Vilket bemötande får man vid påtalandet en kollegas problem? Eller är det så att de pratar om sin kollega, men på grund av konflikträdsla är oförmögna att agera?

Jag tänker på apostlarna, en skara vanliga personer som blir de första utsända. De gör fel, de tvivlar och frågar. Jesus förlåter och undervisar och vill att de skall växa i uppdraget. Vad hade hänt om Judas hade mött Jesus ytterligare en gång efter sveket? Hade Judas utgång varit densamma? Prästen och diakonen skall möta och värna den utsatte där den befinner sig. Det

som verkar läkande är att möten, samtal och att bli bekräftad som fullvärdig kollega. Människor skall behandla andra så som de själva vill bli behandlade. Men, det verkar konstigt nog finnas en benägenhet att som ämbetsprövad präst bli dömd av andra präster. Den nästa som vi ömt skall vårda verkar sträcka sig till församlingsbor och de nära relationerna men sällan till kollegor utanför den inre kretsen, vilket jag ser som ett viktigt samtal att föra.

7.5 Relationen till biskopen

Det bildas band mellan vigd präst och vigningsbiskop. Säkerligen skiljer sig upplevelse av banden åt beroende på ämbetssyn, men vid en domkapitelssituation innebär det att biskopen och prästen inte på samma sätt som innan kan föra ett samtal. Biskoparna är bakbundna på grund av jävsituationen, men ändå funderar jag på hur mycket av lidandet som skulle kunna förebyggas om de ämbetsprövade fick möjlighet att kommunicera med sin biskop. Om de ämbetsprövade slapp upplevelsen av vacuum då bristen på respons från sin biskop är tung att bära; att man som ämbetsprövad tillhör stiftet men på samma gång upplever sig som fränkopplad. Vad skulle hända om de ämbetsprövade av sin biskop fick frågorna; Hur går det? Hur mår du?

7.6 Vi behöver prata om diskrepansen mellan ideal och verklighet

Varje år anmäls 1,5–2% av Svenska kyrkans präster till domkapitlet. 40% av dessa är relaterade till livsstil och personligt omdöme. Vi behöver prata om ämbetsbrott, om diskrepansen mellan ideal och verklighet. I studien framkommer det att det är svårt att föra fram en önskan om att diskussionsbehov finns utan att själv bli misstänkt. Kanske skulle en kontinuerlig diskussion, ända från det att präststudenten blir antagen som kandidat, genom ett aktivt yrkesliv till dess att döden skiljer prästen från ämbetet vara berikande? Både biskopen och kontraktsprosten har ett ansvar att kalla till överläggningar, fortbildning och fördjupning för präster i stiftet. Biskopen har dessutom ett ansvar att ha kontakt med blivande präster. Ämnen att diskutera skulle kunna vara hämtade ur följande frågeställningar: Hur privat är privatlivet? Vad innebär det i praktiken att liv och lära behöver bli ett? Kan "att vara mänsklig" innebära att vittna om försoningens hemlighet? Hur står vi fasta i tron vid en trons kris? Hur ofta bryter vi mot våra vigningslöften? Vilka är dina gåvor och begränsningar? Kärlek och sammanhållning som ledord-diskussion om kollegiala förhållningssätt.

7.7 Att *obehörigförklaras* kontra *avkragas*

Slående är också osäkerheten kring benämningen av när en präst blir av med obehörigheten att utöva kyrkans vinningstjänst, när den blir obehörigförklarad. *Avkragning* används både i intervjuer och i media som synonymt med obehörigförklaring. Kunskap kring diskrepansen orden emellan finns säkerligen, men en slarvighet finns i användningen vilket inte återspeglar regelverk och praxis. Kyrkans sändning återtars vid obehörighetsförklaring, ej ämbetet. Ämbetet är en förutsättning för anställning, men inte det omvända. I nuläget väcker ordet *avkragning* en känslostorm som inte är baserad på rätt bild av vad det innebär att bli obehörigförklarad.

Källförteckning

Otryckta källor

Bonnier, Åke. ”Diakon och prästvigningsmessa, Skara Domkyrka, 7 juni 2015. Första söndagen efter Trefaldighet Vårt dop.” Predikan vid vigningsmessa, Skara 2015.

Bonnier, Åke. ”Prästvigningsmessa Skara Domkyrka 1 februari 2015.” Predikan vid vigningsmessa, Skara 2015.

Bonnier, Åke. ”Predikan vid prästvigningsmässan i Skara domkyrka. Kyndelmässodagen den 31 januari 2016. Luk 2:22-40.” Predikan vid vigningsmessa, Skara 2016.

Bonnier, Åke. ”Tal vid präst- och diakonvigningsmässan den 5 juni 2016 i Skara domkyrka. Joh. 1:35-45.” Predikan vid vigningsmessa, Skara 2016.

Bonnier, Åke. ”Predikan vid prästvigningsmessa i Skara domkyrka 2018-01-28. Septuagesima. Matt 20:1–16.” Predikan vid vigningsmessa, Skara 2018.

Bonnier, Åke. ”Predikan vid vigningsmessa i Skara domkyrka under pandemitiden. Septuagesima den 31 januari 2021. Matt 20:1–16.” Predikan vid vigningsmessa, Skara 2021.

Bonnier, Åke. ”Präst- och diakonvigningsmessa i Skara domkyrka kl. 11.00 den 19 juni 2021. Luk 15:1–7.” Predikan vid vigningsmessa, Skara 2021.

Tryckta källor och litteratur

Bengtsson, Ingvar. ”*Allt detta lovar jag*” *Löftesmomentet vid prästvigning, med särskild hänsyn till debatten om prästeden vid kyrkomötena 1868–1893 och dess senare följder*. Skellefteå: Artos & Norma bokförlag och författaren, 2011.

Bibel2000. Örebro: Svenska Bibelsällskapet & Bokförlaget Libris, 2000.

Biskop, präst och diakon i Svenska kyrkan- ett biskopsbrev om kyrkans ämbete. Uppsala: Svenska kyrkan, Biskopsmötet, 1990.

Brohed, Ingmar. ”Einar Billing och ”den religiöst motiverade folkkyrkan,” publicerad i *Tro och Tanke*, 8/1996.

Den svenska Psalmboken. Författarna, tonsättarna och Verbum förlag, 1986.

Jarlert, Anders. ”Känslans frihet–tankar kring 1700-talets moderna problem,” publicerad i *Sjuttonhundratalet*, 02/2014, Volym 1.

Jarlert, Anders. ”Relationerna mellan kyrka och stat i Sverige sedan år 2000,” Publicerad i *Norsk Teologisk Tidskrift*. 1/2007. Årgång 108.

Kallad till diakon och präst i Svenska kyrkan. Biskopsmötet 2014. Uppsala: Svenska kyrkan, Biskopsmötet, 2014.

Kyrkolagen 1686.

Kyrkoordningen 1571.

Lindgård, Sven. *Ämbetsbrott av präst. En kyrkorättslig studie från medeltid till nutid*. Lund: Arcus förlag, 1999.

Malmstedt, Göran. *Bondetro och kyrkoro. Religiös mentalitet i stormaktstidens Sverige*. Lund: Nordic Academic Press och författaren, 2002.

Maurits, Alexander. *Den vackra och erkända patriarcalismen. Den lundensiska högkyrklighetens präst- och mansideal*. Lund: Sekel Bokförlag och författaren, 2011.

Nilsson, Bertil. "Recension av Bengtssons "Allt detta lovar jag" Löftesmomentet vid prästvigning med särskild hänsyn till debatten om prästeden vid kyrkomötena 1868–1893 och dess senare följder." *Svensk kyrkotidning* nr. 5 (2012): 95–96.

Sölle, Dorothee. *Suffering*. Philadelphia: Fortress Press, 1975.

Trost, Jan. *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur AB, 2010.

Digitala källor

Ahlbäck, Lennart. "Recension av Lindgårds *Ämbetsbrott av präst. En kyrkorättslig studie från medeltid till nutid*." *Svensk teologisk kvartalsskrift* vol.76 nr.4 (2000): 197–199.

Besöksdatum: 11 maj, 2022, kl. 09.35. <https://journals.lub.lu.se/STK/article/view/6907/6550>.

Brodd, Sven-Erik. "Biskopen miste sin prästkrage på oklara grunder." *Kyrkans tidning* (21 februari, 2022). Besöksdatum: 11 maj 2022, kl. 11.50.

<https://www.kyrkanstidning.se/nyhet/biskopen-miste-sin-prastkrage-pa-oklara-grunder>.

Centrum för teologi och religionsvetenskap. "Anders Jarlert." Besöksdatum 24 maj, 2022, kl.18.04. <https://www.ctr.lu.se/person/AndersJarlert/>.

Codex ethicus. Etiska riktlinjer för diakoner och präster i Skara stift (2013). Besöksdatum: 9 mars 2022, kl.17.45. <https://docplayer.se/209347553-Codex-ethicus-etiska-riktlinjer-for-diakoner-och-praster-i-skara-stift.html>.

Förvaltningshistorisk ordbok. "Privilegium fori." Besöksdatum 8 mars 2022, kl. 15.25. <https://fho.sls.fi/uppslagsord/14612/privilegium-fori/>.

Gustafsson, Harald. "Faith and Disorder: Religious Mentality in Seventeenth-Century Sweden Goran Malmstedt." *The American Historical Review* vol 107. Nr 5 (2002):1645–1646.

Besöksdatum: 11 maj, 2022, kl.08.30. <https://www.jstor.org/stable/10.1086/532997>.

Göteborgs Universitet. "Göran Malmstedt." Besöksdatum: 22 februari 2022, kl. 12.50. <https://www.gu.se/om-universitetet/hitta-person/goranmalmstedt>.

Hansson, Per. "Anmäld till domkapitlet- ärende och beslut 2001–2019." *Svensk Kyrkotidning* 1 (2022). Besöksdatum: 10 mars, 2022, kl. 13.01. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1628375/FULLTEXT01.pdf>.

Kyrklig dokumentation. "Ansvarsnämndens beslut angående Thomas Petersson." Besöksdatum: 10 maj, 2022, kl. 12.34. <https://kyrkligdokumentation.nu/wp-content/uploads/2022/02/Visby-AN-Beslut-1-2022-avskrift.pdf>.

Kyrkoordningen (2022). Besöksdatum 29 mars 2022, kl.13.59. https://www.svenskakyrkan.se/filer/1374643/KO_1%20jan%202022.pdf?id=2361605.

Lagen. "Domare." Besöksdatum: 4 mars, 2022, kl.11.16. <https://lagen.nu/begrepp/Domare>.

Lagerlöf Nilsson, Ulrika. "Recension av Alexander Maurits, *Den vackra och erkända patriarcalismen: Den lundensiska högkyrklighetens präst- och mansideal*." *Historisk tidskrift* vol. 4 (2014):757–759. Besöksdatum: 11 maj 2022, kl.09.15. https://www.historisktidskrift.se/ht1/fulltext/2014-4/pdf/HT_2014_4_742-784_kortrecensioner.pdf.

Liberation theology. "Dorothee Sölle." Besöksdatum: 29 januari, 2022, kl. 21.06. www.liberationtheology.org.

Ljungkvist, Matilda, och Söderberg, Kajsa. "Här är ansvarsnämndens beslut om biskopen." *Kyrkans tidning* (1 februari, 2022). Besöksdatum: 3 februari, 2022, kl. 18.10. <https://www.kyrkanstidning.se/nyhet/har-ar-ansvarsnamndens-beslut-om-biskopen>.

Riksarkivet. "Einar M Billing." Besöksdatum: 9 juni, 2022, kl.21.41. <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=18218>

Riksarkivet. "Wilhelm Flensburg." Besöksdatum: 8 mars, 2022, kl.14.42. <https://sok.riksarkivet.se/sbl/mobil/Artikel/14233>.

Svenska Akademien. "Anton Niklas Sundberg." Besöksdatum: 8 mars, 2022, kl.14.58. <https://www.svenskaakademien.se/en/svenska-akademien/ledamotsregister/sundberg-anton-niklas>.

Svenska kyrkan. "Biskop." Besöksdatum 17 mars, 2022, kl. 16.52. <https://www.svenskakyrkan.se/biskop>.

Svenska kyrkan. "Biskop Åke Bonnier." Besöksdatum: 29 mars, 2022. kl.11.22. <https://www.svenskakyrkan.se/skarastift/biskop-ake-bonnier>.

Svenska kyrkan. "Stiftet minns biskoparna Lindegård och Hellström." Besöksdatum 28 februari, 2022, kl. 13.25. <https://www.svenskakyrkan.se/vaxjostift/stiftet-minns-biskoparna-lindegard-och-hellstrom>.

Söderberg, Kajsa. "Stiftsstyrelsen har arbetsbefriat biskopen." *Kyrkans tidning* (3 februari, 2022). Besöksdatum: 3 mars, 2022, kl. 18.10 <https://www.kyrkanstidning.se/nyhet/stiftsstyrelsen-har-arbetsbefriat-biskopen>.

Uppsala Universitet. ”Per Hansson.” Besöksdatum: 10 mars, 2022, kl. 13.10.
<https://katalog.uu.se/empinfo/?id=N94-471>.

Zettergren, Ellen. ”Åke Bonnier om avskedade biskopen: En tragedi.” *Sveriges Radio* (1 februari, 2022). Besöksdatum: 29 mars, 2022, kl. 10.31. <https://sverigesradio.se/artikel/ake-bonnier-om-avskedade-biskopen-en-tragedi>.

Åke Bonniers Facebooksida 2 februari 2022. Besöksdatum: 4 februari 2022, kl. 11.10.

Åke Bonniers Facebooksida 3 februari 2022. Besöksdatum 4 februari 2022, kl. 11.08.

Muntliga källor

Intervju med biskop Åke Bonnier. Genomförd 18 mars, 2022.

Intervju med stiftsjurist Andreas Fagrell. Genomförd 31 mars, 2022.

Intervju med informant 1. Dokumentation gjord 17 april-2 maj, 2022.

Intervju med informant 2. Dokumentation gjord 19–26 april, 2022.

Intervju med informant 3. Dokumentation gjord 19 april, 2022.

Sammanfattning och transkribering av intervjuer finns i forskarens ägo.

Bilagor

Bilaga 1, Tematik och intervjufrågor skickade till biskop Åke Bonnier innan intervju

Bilaga 2, Bilaga till förfrågan om intervju till stiftsjurist intervju Andreas Fagrell

Bilaga 3, Sölles matris

Bilaga 4, Förfrågan om intervju i facebookgruppen *Prästkollegor*

Bilaga 5, Frågor till Facebookinformanter

Bilaga 1

Tematik och intervjufrågor skickade till biskop Åke Bonnier innan intervju

Floby 15 mars 2022

Käre biskop Åke,

Inför fredagens intervju lämnar jag idag över detta material som förberedelse. Nedan presenterat material kanske känns mastigt, men jag önskar ge en gedigen bild av bakgrunden till mina frågor. Jag tänker mig intervjun som ett tematiskt samtal, med dessa frågor som utgångspunkt. Jag har frågat din sekreterare om du ger mig tillåtelse att spela in vårt samtal, för mitt minnes skull, och hoppas på bifall.

Information om min uppsats

Syfte och frågeställning

Uppsatsens arbetsnamn är *Ideal och verklighet. Att uppföra sig "efter sin ämbetes plikt och värdighet"*. Uppsatsens syfte är att undersöka förhållandet mellan ideal och verklighet i bilder av hur präster bör leva sina liv för att vara trogna sina löften och kyrkans ideal. De frågeställningar jag arbetar efter är dessa:

1. Hur har, enligt tidigare forskning, olika prästideal sett ut i Svenska kyrkan sedan reformationen?
2. Hur, och mot bakgrund av vilka prästideal, bedömer ett domkapitel i Svenska kyrkan idag prästerliga livsstilsbrott?
3. Hur kan Svenska kyrkans bedömning av livsstilsbrott kopplas till de inblandades lidandeprocesser?"

Förklaring av benämningen livsstilsbrott

20% av de anmälningar som inkommit till Sveriges domkapitel mellan 2001–2019 har rört prästers livsstil. Per Hansson har delat in domkapitelsärendena i kategorierna klagomål, obehörighetsärenden och övrigt. 31% av de fall som klassats som obehörighetsärenden rör prästers livsstil. Ofta har dessa ärenden någon koppling till sexualitet såsom gränsdragning i kontakt med andra: ovälkomna kommentarer kring utseende eller anspelningar eller kramar, samt att präster i ungdoms- eller konfirmandverksamheten haft olämplig kontakt med ungdomar som t.ex. chattkonversationer eller förslag om biobesök. Köp av sexuell tjänst, otrohet samt missbruksproblematik, bland annat alkoholism, förekommer också som exempel i kategorin "livsstil". Jämförelsevis kan nämnas kategorierna "personligt omdöme" och "regelbrott", som jämte kategorin "livsstil" också mer frekvent förekommer i obehörighetsärenden. Personligt omdöme (t.ex. att i komplicerade fall av t.ex. våldtäkt och omhändertagande av barn, gå in med kraft för att "lösa" situationen, präster som tagit parti vid familjekonflikter vid kyrkliga handlingar, sabotage för kollegor) står för 18% av obehörighetsärendena medan regelbrott (t.ex. snatteri, misshandel, brott mot begravningslagen, lett borgerliga begravingar, samverkan med kvinnor, ta emot ersättning för kyrkliga handlingar, bristande redovisning och genomförande av dop utan medgivande från föräldrar) står för 24% av obehörighetsärendena.

Frågor att kretsa kring vid fredagens intervju

Jag fascineras mycket av att prästidealen förändrats över tid och att man i biskoparnas vigningstal kan se förmedling av prästmannaideal knutna till sin samtid.

- Vilka ord har du under din tid som biskop ansett vara viktiga att skicka med prästerna vid vigningen?

- Är det möjligt för mig att ta del av predikan/ord på vägen som du lyft fram vid dina prästvigningar? Om ja, hur går jag tillväga?

I ett av sina prästvigningstal utvecklade ärkebiskop Sundberg sina tankar kring att bli en ”fullmogen korssets predikant”. *”Den som sjelf har fått göra en vandring genom tviflens mörka dal, den som sjelf ängslig har betraktat Guds obergripliga domar och outrannsaktliga vägar, sjelf med fruktan och bävan arbetat på sin egen saliggörelse, den som sjelf har på allvar frågat sig om han hör till deras tal som frälste varda och gått in genom den trånga porten till lifet, den som sjelf har lärt sig att i nöden fly till honom som helar förkrossade hjertan, som sjelf har blifvit öfvad att i den svåra tiden gripa till trones sköld och känt kraften af Jesu fridsord i sin själ--han och blott han är en fullmogen korssets predikant, som förstår att med förfaren hand böja de halsstarriga, vägleda de tviflande, trösta de bedröfvade och stärka de svaga”.*

- Berikar ”en vandring genom tviflens mörka dal” ett prästliv? Om ja, på vilket sätt?
- Kan du se en förändring av prästmannaskapet hos den präst som genomgått ett domkapitelärende rörande livsstilsbrott? Om ja, på vilket sätt?

Vidare har jag studerat Ingvar Bengtssons doktorsavhandling *”Allt detta lovar jag” Löftesmomentet vid prästvigning, med särskild hänsyn till debatten om prästeden vid kyrkomötena 1868–1893 och dess senare följder* ur vilken tankar kring vigningslöften och avläggande av ed har väckts. Att präster förr vid vining pantsatte *liv och salighet*. En ed är ett löfte. Men ett löfte är inte en ed.

- Hur skall vi se på dagens prästvigningslöften? Ed, löfte eller försäkran?

I *Kallad till diakon och präst i Svenska kyrkan* kan vi läsa följande:

”Första vigningslöftet: Trohet i uppdraget. Vill ni i Guds den treeniges namn åtaga er uppdraget att vara präst respektive diakon och utöva detta så, att Gud blir ärad, kyrkan uppbyggd och Guds vilja förverkligad i världen? (s.43) ”Det innebär exempelvis att de inte endast har en rätt utan även en skyldighet att vårda sin inre och yttre hälsa” (s.44–45).

”Fjärde vigningslöftet: Trovärdighet. Vill ni leva så bland människor, att ni blir vittnen om Guds kärlek och om försoningens hemlighet? (s.50). ”Kyrkans förväntan på alla vigda tjänare är att orden, handlingarna och livshållningen ska tala samma språk. Deras privatliv är endast i begränsad mening ett privat liv. Kyrkans anseende får inte skadas och hennes trovärdighet inte komprometteras. Det gäller i förhållande till såväl skrivna som oskrivna lagar. Prästens och diakonens privatliv och tjänst hör alltså samman. De ska möta människor på ett sätt som väcker förtroende såväl för dem själva som för kyrkan. Genom domkapitels och biskops tillsyn kan man ställas till ansvar om man anses ha brutit mot sina vigningslöften. Samtidigt bör framhållas att försoningen även gäller präst och diakon – de behöver också själva få möta förståelse. När diakonen och prästen misslyckas ska kyrkan erbjuda en väg till upprättelse och nystart genom bekännelse och förlåtelse.” (s.50–51).

I *Codex Ethicus* kan vi läsa följande:

”Vigningen gäller alltid, oavsett tid på dygnet eller årstid. Den vigde är alltid, i arbete och på fritid, diakon och präst, och bör beakta detta i ord och handling” (s.6).

”Diakonen och prästen får liksom varje människa leva i förlåtelsen, och därmed lägga det som blivit fel bakom sig och gå vidare i daglig omvändelse” (s.6).

”Det allmänna förtroende som diakoner och präster har är en förutsättning för att kunna utöva tjänsten. Om han eller hon har olika förhållningssätt i tjänsten och i det privata livet kan

förtroendet allvarligt skadas. Alla som står i kyrkans vigningstjänst har ett personligt ansvar för att förtroendet hålls levande” (s.6).

”Till yrkesskicklighet och yrkesetik hör att eftersträva en god självkänedom och en pågående reflektion över uppdraget och det egna jaget med dess gåvor och begränsningar” (s.7).

”Alla kan drabbas av livsproblem och svårigheter. När detta uppstår är det viktigt att snabbt söka den hjälp man behöver. Diakoner och präster har ett ansvar för att uppmärksamma kollegors personliga problem och svårigheter” (s.7).

- Vad händer när vigningslöftet bryts?
- Finns det en gräns för vad som kan förlåtas? Om ja, vilken? Om nej, varför?
- Vad har du för erfarenhet av vägen mellan ouppdagad problematik, bekännelse och förlåtelse när en präst brutit sina vigningslöften?
- Hur ser du på att vara ”en trovärdig representant” för Svenska kyrkan?

Teorin kring lidandets faser hämtas från den tyska teologen Dorothee Sölle (1929–2003). Sölle menar att lidandet måste konfronteras för att människans livslåga inte skall slockna. Genom att genomgå lidandets olika faser växer och mognar människan inombords. I växtvärken är Gud närvarande, nåden är mer verksam än fysiskt helande menar Sölle. Sölle beskriver lidandeprocessen genom tre faser. Den första fasen gör oss avdomnade och tysta. Vi känner oss nakna och hjälplösa. Den första reaktionen är att smärtan är för stor för att kunna uthärda. Förmågor som att tänka, tala och handla är satta ur spel. Situationen kontrollerar oss. Fas två innebär att vi återupptar viljan att kommunicera, vilket i sinom tid leder till att vi väljer att ta lidandet på allvar. Vägen till helande, fast tre, är då på god väg.

- Hur tänker du i egenskap av biskop kring de ämbetsprövades lidande?
- Går det att se att personen som är föremål för ett domkapitelsärende gällande livsstilsbrott har kommit olika långt i sin lidandeprocess? Om ja, på vilket sätt?
- Spelar det någon roll för domkapitlets beslut hur långt lidandeprocessen hos den ämbetsprövade har fortskridit? Om ja, på vilket sätt?
- Hur följs de ämbetsprövades inre och yttre hälsa upp efter genomgången domkapitelärende?

Stort tack för att du vill ställa upp på intervju och därmed hjälpa mig på min vigningsresa!

/ Anna Dahlgren Johansson.

(Nyfiken och kunskapstörstande prästkandidat för Skara stift, skrivandes magisteruppsats i kyrkohistoria/religionspsykologi)

Bilaga 2

Bilaga till förfrågan om intervju till stiftsjurist intervju Andreas Fagrell

Falköping 28 mars 2022

Hej Andreas!

Nedan följer information om min uppsats. De stjärnmarkerade punkterna ser jag som extra viktigt att få din bild av under vår intervju.

Information om min uppsats

Syfte och frågeställning

Uppsatsens arbetsnamn är *Ideal och verklighet. Att uppföra sig ”efter sin ämbetes plikt och värdighet”*. Uppsatsens syfte är att undersöka förhållandet mellan ideal och verklighet i bilder av hur präster bör leva sina liv för att vara trogna sina löften och kyrkans ideal. De frågeställningar jag arbetar efter är dessa:

4. Hur har, enligt tidigare forskning, olika prästideal sett ut i Svenska kyrkan sedan reformationen?
5. Hur, och mot bakgrund av vilka prästideal, bedömer ett domkapitel i Svenska kyrkan idag prästerliga livsstilsbrott?
6. Hur kan Svenska kyrkans bedömning av livsstilsbrott kopplas till de inblandades lidandeprocesser?”

Förklaring av benämningen livsstilsbrott

20% av de anmälningar som inkommit till Sveriges domkapitel mellan 2001–2019 har rört prästers livsstil. Per Hansson har delat in domkapitelsärendena i kategorierna klagomål, obehörighetsärenden och övrigt. 31% av de fall som klassats som obehörighetsärenden rör prästers livsstil. Ofta har dessa ärenden någon koppling till sexualitet såsom gränsdragning i kontakt med andra: ovälkomna kommentarer kring utseende eller anspelningar eller kramar, samt att präster i ungdoms- eller konfirmandverksamheten haft olämplig kontakt med ungdomar som t.ex. chattkonversationer eller förslag om biobesök. Köp av sexuell tjänst, otrohet samt missbruksproblematik, bland annat alkoholism, förekommer också som exempel i kategorin ”livsstil”. Jämförelsevis kan nämnas kategorierna ”personligt omdöme” och ”regelbrott”, som jämte kategorin ”livsstil” också mer frekvent förekommer i obehörighetsärenden. Personligt omdöme (t.ex. att i komplicerade fall av t.ex. våldtäkt och omhändertagande av barn, gå in med kraft för att ”lösa” situationen, präster som tagit parti vid familjekonflikter vid kyrkliga handlingar, sabotage för kollegor) står för 18% av obehörighetsärendena medan regelbrott (t.ex. snatteri, misshandel, brott mot begravningslagen, lett borgerliga begravingar, samverkan med kvinnor, ta emot ersättning för kyrkliga handlingar, bristande redovisning och genomförande av dop utan medgivande från föräldrar) står för 24% av obehörighetsärendena.

Frågor att kretsa kring vid intervjun

- Hur ser fördelningen ut bland domkapitelsärendena i Skara stift?
- Finns det statistik tillgänglig för de åren Åke Bonnier har varit biskop? Om ja, hur går jag tillväga för att ta del av den?
- *Skiljer sig domkapitlens arbete i fråga om fria/fälla beroende på biskop?
- Hur ser processen ut i ett ”typiskt domkapitelärende”? (anmälan, domkapitlets sammanträde, rätten att bli hörd, dom och efterföljande process).

- *Vilka lagar och förordningar har domkapitlet att förhålla sig till?
- Vilken roll spelar vigningslöfena i ett domkapitelärende?
- **Simul iustus et peccator* återkommer ofta biskop Åke till, bl.a. i min intervju, uttalanden kring biskopen i Visby och i vigningstalen till de som skall vigas till präst eller diakon. Kan man se spår av detta i domkapitlets arbete? Om ja, på vilket sätt?
- **Du är alltid i tjänst, men du tjänstgör inte alltid* är en av biskopens ”oneliners”. Går det att se spår av detta av biskop Åke förmedlade ideal i domkapitelsprocesserna? Om ja, på vilket sätt?
- **Du får tro vad du vill men du får inte lära vad du vill. Och så fort du öppnar din mun så lär du. Vad du tror i ditt hjärta, det är bara mellan dig och Gud, men när du öppnar din mun så hörs det. Därför ska du låta tro och lära, de måste hänga ihop.* För biskop Åke Bonnier är det viktigt att liv och lära skall bli ett. Går det att se spår av detta av biskop Åke förmedlade ideal i domkapitelsprocesserna? Om ja, på vilket sätt?

Vidare har jag studerat Ingvar Bengtssons doktorsavhandling *”Allt detta lovar jag” Löftesmomentet vid prästvigning, med särskild hänsyn till debatten om prästeden vid kyrkomötena 1868–1893 och dess senare följder* ur vilken tankar kring vigningslöften och avläggande av ed har väckts. Att präster förr vid vigning pantsatte *liv och salighet*. Idag talas det om försäkran är en bön om Guds hjälp. En ed är ett löfte. Men ett löfte är inte en ed.

- Hur ser du på dagens försäkran; ”Jag, NN, vill med Guds hjälp och i förtröstan på Guds nåd leva enligt dessa löften”. Försäkran, ed eller löften? Spelar det någon roll?
- *Biskop Åke återkommer ofta till nåden och Luther. I kyrkoordningen 1571 kan vi läsa om vigningslöfena och dess försäkran. ”Alt thetta wil iagh medh Gudz nådh och hielp gerna göra”. Försäkran som lämnades 1571 och 1987 är nästintill identiska. Vilken roll spelar nåden i försäkran?
-

I *Kallad till diakon och präst i Svenska kyrkan* och Skara stifts *Codex Ethicus* kan vi läsa om vigningslöfena och deras omsättning i praktik.

- *Finns det en gräns för vad som kan förlåtas? Om ja, vilken? Om nej, varför?
- Vad har du för erfarenhet av vägen mellan ouppdagad problematik, bekännelse och förlåtelse när en präst brutit sina vigningslöften?

Teorin kring lidandets faser hämtas från den tyska teologen Dorothee Sölle (1929–2003). Sölle menar att lidandet måste konfronteras för att människans livslåga inte skall slockna. Genom att genomgå lidandets olika faser växer och mognar människan inombords. I växtvärken är Gud närvarande, nåden är mer verksam än fysiskt helande menar Sölle. Sölle beskriver lidandeprocessen genom tre faser. Den första faser gör oss avdomnade och tysta. Vi känner oss nakna och hjälplösa. Den första reaktionen är att smärtan är för stor för att kunna uthärda. Förmågor som att tänka, tala och handla är satta ur spel. Situationen kontrollerar oss. Fas två innebär att vi återupptar viljan att kommunicera, vilket i sinom tid leder till att vi väljer att ta lidandet på allvar. Vägen till helande, fast tre, är då på god väg.

<u>FAS 1</u>	<u>FAS 2</u>	<u>FAS3</u>
Tyst, stum	Klagan	Ändring
Mållös. Utan språk	Medveten. Kunna tala	Organiserande
Jämrande. Klagande	Psalmpråk	Rationellt språk
Djurlik klagan	Rationalitet och känsla kommunicerat som en enhet	
Lidandets tryck bidrar till inåtvändhet	Lidandets tryck görs medvetet	Lidandets tryck skapar solidaritet
Självständigheten i tänkande, talande och handlande är borta	Självständighet erfarenhet	Självständighet i handlingar som leder till förändring
Mål kan inte organiseras	Mål presenteras som en utopi (i t.ex. bön)	Mål kan organiseras
Reaktivt beteende		Aktivt beteende
Dominerad av situationen	Lider av situationen och analyserar den	Hjälper till att forma situationen
Undergivenhet	Lidande	
Kraftlöshet	Acceptans och erövring över de existerande strukturerna	Acceptans och erövring av kraftlösheten i förändrade strukturer

Figur X Hämtad från s. 73 *Suffering* av Dorothee Sölle. Egen översättning.

- *Går det att applicera Sölles matris om lidandets faser på de ämbetsprövades lidandeprocess? Ja? /Nej? På vilket sätt?
- *Går det att se att personen som är föremål för ett domkapitelärende gällande livsstilsbrott har kommit olika långt i sin lidandeprocess? Om ja, på vilket sätt?
- *Spelar det någon roll för domkapitlets beslut hur långt lidandeprocessen hos den ämbetsprövade har fortskridit? Om ja, på vilket sätt?
- Vilken roll spelar nåden i de ämbetsprövades lidandeprocesser?
- *Upplever du att de ämbetsprövade uppfattar sig omfattas av nåden? Ja? Nej? På vilket sätt uttrycks det?
- *Kan de ämbetsprövades diskussion kring nåden relateras till lidandets faser?
- *Hur följs de ämbetsprövades inre och yttre hälsa upp efter genomgången domkapitelärende?
-

Tack för att du tar emot mig på intervju!
/ Anna Dahlgren Johansson

Bilaga 3

Dorothee Sölles matris

PHASE ONE	PHASE TWO	PHASE THREE
Mute	Lamenting	Changing
Numb explosive		
Speechless	Aware, able to speak	Organizing
Moaning	Psalmic language	Rational language
Animal-like wailing	Rationality and emotion communicated together	
<i>Isolation</i>	<i>Expression, communication</i>	<i>Solidarity</i>
The pressure of suffering turns one in on himself	The pressure of suffering sensitizes	The pressure of suffering produces solidarity
Autonomy of thinking, speaking and acting lost	Autonomy of experience (can be intergrated)	Autonomy of action, that produces change
Objectiver cannot be organized	Objectives utopian (in prayer)	Objectives can be organized
Reactive behaviour		Active behaviour
Dominated by the situation	Suffering from the situation and analyzing it	Helping to shape the situation
Submissibeness	Suffering	
<i>Powerlessness</i>	<i>Acceptance and conquest in existing structures</i>	<i>Acceptance and conquest of powerlessness in changed structures</i>

Lidandets fasar. Dorothee Sölle, *Suffering*, s.73.

Bilaga 4

Förfrågan om intervju i facebookgruppen *Prästkollegor*

Hur uppfattar du skavet mellan verklighet och ideal efter din vigning? Vid vilka områden skaver det? Har du någon gång varit föremål för en domkapitelgranskning? Vad gjorde det med dig?

Som prästkandidat för Skara stift skriver jag nu min examensuppsats för magisterexamen vid Göteborgs Universitet. Särskilt intresserar jag mig för det skav som uppstår när idealet inte stämmer överens med verkligheten, när en präst bryter mot sina vigningslöften. För uppsatsens räkning önskar jag undersöka detta skav samt lidandeprocesser hos präster som varit föremål för ett domkapitelärende eller skulle blivit det, om sanningen framkommit. Efter att ha undersökt många vägar, där dörrar stängts på grund av tystnadsplikten, har jag blivit lotsad till ert forum. Tiden är knapp, er hjälp under kommande vecka avgör min uppsatsinriktning. Jag skulle önska att du delade din berättelse med mig.

Uppsatsen kommer att publiceras, men inga uppgifter som kan röja identiteten bakom din berättelse kommer i den att framkomma. Den absoluta tystnadsplikten gör att det endast är du som kan berätta din berättelse. Domkapitlet arbetar ej med den inre processen och själavårdsinstituten är bundna av tystnadsplikten. Jag är väl medveten om att ämnet är känsligt, men min uppsats skulle berikas om du vill dela din berättelse med mig, allra helst skriftligt eller muntligt genom någon av kontaktvägarna nedan. För min del är det inget problem om du kontaktar mig anonymt. Om du är öppen för vidare kontakt, lämna kontaktinfo där jag kan nå dig.

Kontaktvägar:

I andra hand är du också välkommen att diskutera i tråden nedan (Anders Mulec uppdaterar mig i så fall kring diskussionen i kommentarerna).

Några ”starters” för att lindra eventuell skrivkramp;

- Hur ser du på dina vigningslöften? Hur gör du för att leva upp till dem?
- Hur uppfattar du skavet mellan verklighet och ideal efter din vigning? Vilka områden är svåra? Var skaver det?
- *Simul iustus et peccator*, hur tänker du kring att på samma gång vara syndare och rättfärdig?
- Har du någon gång varit föremål för en domkapitelgranskning? Vad gjorde det med dig? Hur upplevde du tiden innan/under/efter anmälan?
- Hur skulle du beskriva din lidandeprocess olika faser? (Tex tyst, klagande, bön, reaktivt beteende, mållös, undergiven, självständig, inåtvänd, social, handlingskraftig, aktiv, kommunikativ osv) Om du ser tillbaka på din lidandeprocess, kan du se en progression? Har progressionen varit konstant?
- Har du någon gång under din lidandeprocess tvivlat på att nåden gäller även dig?
- Hur beskriver du dina skav/handlingar/lidande utifrån orden *känsla* och *förnuft*?

Bilaga 5

Frågor till facebookinformanter

Vigningslöften

Hur ser du på dina vigningslöften?

Hur verkar Gud vid vigningstillfället?

Finns det ett innan och efter vigningen? Varför/varför inte?

Är det möjligt att dygnets alla timmar vara trogen sina vigningslöften? Varför/varför inte?

Hur gör du för att leva upp till vigningslöftena?

Diskrepansen mellan ideal och verklighet

Hur ser du på prästämbetet?

Hur uppfattar du diskrepansen mellan verklighet och ideal efter din vigning?

Vilka områden är svåra? Var är diskrepansen som störst?

Vilka möjligheter som präst finns det att skilja på fritid och arbetstid?

Finns det utrymme att inte leva som man lär på sin fritid? Varför/varför inte?

Har du känt dig begränsad i ditt leverne med tanke på att du är präst? Varför/varför inte?

Skulle du handlat annorlunda om du inte var prästvigd? Varför/varför inte?

När efter din vigning upplevde du diskrepansen mellan ideal och verklighet som störst?

Spelar ålder någon roll för att ”leva som man lär”?

Spelar sinnets mognad någon roll för ”att leva som man lär”?

När är man mogen nog att avlägga vigningslöftena?

En relativt stor del av de anmälningarna som kommer in till domkapitlet rör prästens livsstil och personliga omdöme. Varför tror du det är så?

De ärenden som rör prästers livsstil är ofta kopplade till sexualitet och alkohol. Varför tror du att det är så?

Trovärdighet inför församlingsbor och organisation

Vad innebär det att vara en trovärdig representant för Svenska kyrkan?

Vad innebär det att vara trovärdig som präst?

De förväntningarna som församlingsborna ställer på dig, har tänker du kring dem i relation till vigningslöftena?

Har församlingsbor under din tid som präst varit uppmärksamma på om du levt som du lärt?

Vad har du för erfarenhet av att inneha en livsstil som väcker uppmärksamhet bland församlingsbor?

Har ditt leverne påverkat din församling? På vilket sätt?

Hur ser du på förtroendet mellan församlingen och dig?

Att bli anmäld till domkapitlet

Vad har du för erfarenhet av att inneha en livsstil som lett till en anmälan i domkapitlet?

Har du någon gång varit föremål för en domkapitelgranskning? Varför/varför inte?

Hur upplevde du tiden innan/under/efter anmälan?

Hur upplevde du stunden då du förstod att processen var igång? Den dag då din livsstil kom till domkapitlets kännedom?

Hur handlades ditt ärende? (anmälan, samtal, dom, själavård osv)

Hur ser du på förtroendet mellan domkapitlet och dig?

Hur ser du på förtroendet mellan biskopen och dig?

På vilket sätt har du försökt återupprätta förtroendet mellan dig och Svenska kyrkan?

På vilket sätt har du tagit ansvar för dina handlingar kopplade till ditt ämbetsbrott? (Kontakt med själavård, biskop osv)

Olika uttryck för lidande

Hur förhåller sig den juridiska delen av domkapitelsprocessen till den själavårdande?

Hur har ditt samvete, i fråga om att du brutit dina löften, gjort sig påmint i din process?

Vilka var dina största farhågor när du blev varse att du anmälts till domkapitlet?

Om du jämför själsliga, praktiska och juridiska aspekter av ett lidande kopplat till ditt domkapitelärende, löper de alla parallellt, eller har du processat de olika frågorna vid olika tillfällen i processen?

Dorothee Sölles fasor

Kan du relatera till Dorothee Sölles fasor? Med Dorothee Sölles matris som bas, hur skulle du beskriva din lidandeprocess?

Hur kom ditt lidande till uttryck i de olika faserna?

Om du ser tillbaka på din lidandeprocess, kan du se en progression? Har progressionen varit konstant?

Förändrade relationer efter ett livsstilsbrott

Dorothee Sölle nämner att fas två ger upphov till nya former av konflikter. Vad har hänt i din relation till andra när du uttryckt ditt lidande?

Hur upplever du relationen med vänner och familj innan, under och efter domkapitelsprocessen?

Har den förändrats? I så fall på vilket sätt?

Varför tror du den har förändrats? /Inte förändrats?

Hur upplever du relationen med kollegor, chef och biskop innan, under och efter domkapitelsprocessen?

Har den förändrats? I så fall på vilket sätt?

Varför tror du den har förändrats? /Inte förändrats?

Hur upplever du relationen med församlingsbor innan, under och efter domkapitelsprocessen?

Har den förändrats? I så fall på vilket sätt?

Varför tror du den har förändrats? /Inte förändrats?

Förmågan att predika, vägleda trösta och stärka

Har du någon gång tvivlat på Bibelns ord som sanning när du varit i en lidandeprocess?

Har igenomgången troskamp berikat ditt prästliv? Varför / Varför inte?

Predika, vägleda trösta och stärka- hur har du som präst förändrats i dessa avseenden efter genomgången lidande/domkapitelärende.

Hur har din inre och yttre kamp sett ut?

Har den lett till att du blivit bättre på att predika, själavårda, leda och stärka? Varför/Varför inte?

Kan du koppla din yttre och inre kamp till Dorothee Sölles olika fasor?

Nåden

Simul iustus et peccator, hur tänker du kring att på samma gång vara syndare och rättfärdig? Vad innebär det i ditt liv?

Har du någon gång under din lidandeprocess tvivlat på att nåden gäller även dig? Varför / Varför inte?

Vilken roll har nåden spelat i din process?

Har du kunnat känna dig buren av Guds nåd i din process? Varför/Varför inte?

Har du känt att nåden inte gäller dig eftersom du brutit mot dina vigningslöften? Varför / Varför inte?

Separation stat och kyrka

Hur tror du att separationen mellan kyrka och stat har påverkat prästers "säkerhet"? Behöver man som präst på ett annat sätt vara orolig för att bli anmäld eller förflyttad nu än innan separationen?